



**ÜNİVERSİTELİ KIZ ÖĞRENCİLERİN ÇEVİRİM İÇİ
CİNSEL ŞİDDET DENEYİMLERİ VE BAŞ ETME
YÖNTEMLERİNİN BELİRLENMESİ**

Özen KAN ŞİKOĞLU

HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI
Doğum-Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Programı

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Sermin TİMUR TAŞHAN

Yüksek Lisans Tezi-2023

**T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**ÜNİVERSİTELİ KIZ ÖĞRENCİLERİN ÇEVİRİM İÇİ CİNSEL ŞİDDET
DENEYİMLERİ VE BAŞ ETME YÖNTEMLERİNİN BELİRLENMESİ**

Özen KAN ŞİKOĞLU

**HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI
Doğum-Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Programı
Yüksek Lisans Tezi**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Sermin TİMUR TAŞHAN**

**MALATYA
2023**

İÇİNDEKİLER

ÖZET	vii
ABSTRACT.....	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR	ix
TABLolar DİZİNİ.....	x
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER	4
2.1. Şiddetin Tanımlanması	4
2.2. Kadına Yönelik Şiddet.....	4
2.3. Kadına Yönelik Şiddetin Türleri	6
2.3.1. Fiziksel Şiddet	6
2.3.2. Cinsel Şiddet.....	6
2.3.3. Psikolojik Şiddet.....	7
2.3.4. Ekonomik Şiddet	8
2.4. Çevrim İçi Şiddet.....	8
2.4.1. Çevrim İçi Şiddet Türleri	9
2.4.2. Çevrim İçi Cinsel Şiddet	15
2.4.3. Çevrim İçi Cinsel Şiddetin Nedenleri	17
2.4.4. Çevrim İçi Cinsel Şiddetin Uygulandığı Platformlar	20
2.4.5. Çevrim İçi Cinsel Şiddetle Baş Etme Yöntemleri	21
2.4.6. Çevrim İçi Cinsel Şiddetin Kadın Sağlığı Üzerindeki Etkileri	23
2.4.7. Çevrim İçi Cinsel Şiddette Hemşirenin Rolü	24
3. MATERYAL VE METOT	26
3.1. Araştırmanın Türü	26
3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman	26
3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	26
3.4. Verilerin Toplanması	27
3.5. Veri Toplama Araçları	28
3.5.1. Katılımcı Tanıtım Formu.....	28

3.5.2. Ergenlere Yönelik Siber Zorbalıkla Başa Çıkma Ölçeği	29
3.6. Araştırmanın Değişkenleri.....	29
3.7. Verilerin Değerlendirilmesi ve Analizi	29
3.8. Araştırmanın Etik İlkeleri	30
3.9. Araştırmanın Sınırlılığı ve Genellenebilirliği	30
4. BULGULAR.....	31
5. TARTIŞMA	45
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	54
KAYNAKLAR	56
EKLER.....	69
EK-1. ÖZGEÇMİŞ	69
EK-2. KATILIMCI TANITIM FORMU	70
EK-3. ERGENLERE YÖNELİK SİBER ZORBALIKLA BAŞA ÇIKMA ÖLÇEĞİ ...	75
EK-4. ETİK KURUL ONAY FORMU	76

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim boyunca bana yol gösteren, değerli bilgilerini paylaşan, tez hazırlama sürecinin her aşamasında yönlendiren, ilgisini, hoşgörüsünü, yardımlarını, emeğini ve özverisini esirgemeyen güler yüzlü danışman hocam Sayın Prof. Dr. Sermin TİMUR TAŞHAN'a,

Akademik hayatım boyunca ve özellikle tez sürecinde beni her zaman motive eden çok kıymetli hocalarım Sayın Doç. Dr. Hıdır PEKMEZ'e ve Sayın Öğr. Gör. Özlem İKDE ÖNER'e, değerli arkadaşlarım Dr. Öğr. Üyesi Esin KAVURAN ve Hemşire Sevgi AKPINAR'a,

Araştırmaya katılan öğrencilere,

Hayatımın her anında tüm özverisiyle yanımda olan ve tezi yazmam için bana zaman yaratan değerli Annem'e ve çekirdek aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Özen KAN ŞIKOĞLU

ÖZET

Üniversiteli Kız Öğrencilerin Çevrim İçi Cinsel Şiddet Deneyimleri ve Baş Etme Yöntemlerinin Belirlenmesi

Amaç: Araştırmada, üniversiteli kız öğrencilerin çevrim içi cinsel şiddet deneyimleri ve baş etme yöntemlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Materyal ve metot: Çalışma, tanımlayıcı ilişkisel türdedir. Araştırmanın evrenini Türkiye’deki üniversitelerin ön lisans ve lisans düzeyinde öğrenim gören 3.897.140 kız öğrenci, örneklemini ise kartopu örnekleme yöntemi ile toplanan 604 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada veriler Google Form üzerinden, Katılımcı Tanıtım Formu ve SZBÇÖ ile toplanmıştır. Verilerin analizinde aritmetik ortalama, standart sapma, çarpıklık ve basıklık katsayıları, Tek yönlü varyans, Kruskal Wallis, Mann-Whitney U, Ki-kare analizi, Kolmogorov-Smirnov ve Student t testi kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırmada öğrencilerin sosyal ağları daha çok film izleme/müzik dinleme amaçlı kullandıkları ve dörtte birinin çevrim içi cinsel şiddeti deneyimlediği saptanmıştır. Öğrencilerin en çok maruz kaldığı çevrim içi cinsel şiddet deneyimi “Rahatsız edecek şekilde cinsel içerikli mesaj/e-mail/fotoğraf/video alma” ve “Numara gizlenerek aranıp, rahatsız edici müstehcen sesler çıkarılma” dır. Çevrim içi cinsel şiddetin en çok uygulandığı platformun Instagram olduğu ve çoğunlukla yabancı kişilerce uygulandığı saptanmıştır. Çevrim içi cinsel şiddete maruz kalan öğrencilerin SZBÇÖ puanları değerlendirildiğinde Sosyal Destek ve Yardım Arama alt boyut puanlarının ortalamasının altında Mücadele Etme ve Çevrim İçi Güvenlik alt boyut puanlarının ise ortalamasının üstünde olduğu görülmüştür. Ayrıca çevrim içi cinsel şiddet uygulayan kişinin yaşını bilmeyen öğrencilerin sosyal destek arama puan ortalamalarının daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0.05$).

Sonuç: Araştırmada kız öğrencilerin çevrim içi cinsel şiddete maruz kalma oranlarının yüksek olduğu, şiddete daha çok bilinmeyen kişiler tarafından uğradığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin baş etme yöntemi olarak sosyal destek arama ve yardım arama eğilimlerinin az, mücadele etme ve çevrim içi güvenlik eğilimlerinin yüksek olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Baş etme yöntemleri, Çevrim içi cinsel şiddet, Üniversite öğrencileri.

ABSTRACT

Online Sexual Violence Experiences of Female University Students and Determination of Coping Methods

Aim: The study aims to determine the online sexual violence experiences and coping methods of female university students.

Material and Method: The study is of descriptive relational type. The universe of the research consists of 3.897.140 female students studying at the associate and undergraduate level of universities in Turkey, and the sample consists of 604 students collected by the snowball sampling method. In the study, data have been collected via Google Form, Participant Introduction Form and SZBÇÖ. In the analysis of the data, arithmetic mean, standard deviation, skewness and kurtosis coefficients, One-way variance, Kruskal Wallis, Mann-Whitney U, Chi-square analysis, Kolmogorov-Smirnov and Student t-test have been used.

Results: In the study, it was determined that students use social networks mostly for watching movies/listening to music and one-fourth of them experienced sexual violence online. The most common experience of online sexual violence that students are exposed to is "Receiving disturbingly sexually explicit messages/e-mails/photos/videos" and "Receiving calls from hidden phone numbers and disturbing obscene sounds". It has been determined that the platform where online sexual violence is most applied is Instagram and it is mostly applied by foreign people. Evaluating the SZBÇÖ scores of the students who were exposed to online sexual violence, it was seen that the Social Support and Help-seeking sub-dimension scores were below the average, while the Struggling and Online Security sub-dimension scores were above the average. In addition, it was determined that students who did not know the age of the perpetrator of online sexual violence had higher mean scores for seeking social support ($p<0.05$).

Conclusion: In the study, it was determined that the rate of female students being exposed to online sexual violence is high and they are mostly exposed to violence by unknown people. It has been determined that the students' tendency to seek social support and help as a coping method is low, and their tendency to struggle and online security is high.

Keywords: Coping methods, Online sexual violence, University students.

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
BM	: Birleşmiş Milletler
CEDAW	: Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
KSK	: Kadının Statüsü Komisyonu
SMS	: Kısa Mesaj Servisi
BİT	: Bilgi ve İletişim Teknolojileri
SZBÇÖ	: Ergenlere Yönelik Siber Zorbalıkla Başa Çıkma Ölçeği
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
MSN	: Messenger

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo No	Sayfa No
Tablo 3.1. Öğrencilerin Okudukları Üniversite ve Fakültelerin Dağılımı	27
Tablo 4.1. Öğrencilerin Tanıtıcı Özelliklerinin Dağılımı	31
Tablo 4.2. Öğrencilerin İnternet ve Sosyal Medya Kullanım Özellikleri	32
Tablo 4.3. Öğrencilerin Çevrim İçi Cinsel Şiddete Maruz Kalma Dağılımı	33
Tablo 4.4. Öğrencilerin Deneyimledikleri Çevrim İçi Cinsel Şiddet Örneklerinin Dağılımı	33
Tablo 4.5. Hayatlarının Herhangi Bir Döneminde Çevrim İçi Cinsel Şiddete Maruz Kalan Öğrencilerin Maruziyet Sıklığının Dağılımları	34
Tablo 4.6. Çevrim İçi Cinsel Şiddetin Uygulandığı Platformlara ve Şiddet Uygulayan Kişiye İlişkin Özelliklerin Dağılımı	35
Tablo 4.7. Çevrim İçi Cinsel Şiddete Maruz Kalanların Verdiği Duygusal Tepkilerin Dağılımı	36
Tablo 4.8. Öğrencilerin Çevrim İçi Cinsel Şiddet Maruziyet Durumlarının Okudukları Sınıf, İnternet Kullanım Süresi ve Güvenlik Hissi İle Karşılaştırılması.....	37
Tablo 4.9. Kullanılan Sosyal Ağlara Göre Çevrim İçi Cinsel Şiddete Maruz Kalma Durumunun Karşılaştırılması.....	38
Tablo 4.10. Sosyal Ağların Kullanım Amaçlarına Göre Çevrim İçi Cinsel Şiddete Maruz Kalma Durumlarının Karşılaştırılması.....	39
Tablo 4.11. Öğrencilerin SZBÇÖ Ortalamalarının Dağılımı	40
Tablo 4.12. Öğrencilerin Tanıtıcı Özellikleri ve İnterneti Kullanma Süresine Göre SZBÇÖ Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	41
Tablo 4.13. Çevrim İçi Cinsel Şiddete Maruz Kalan Öğrencilerin SZBÇÖ Puan Ortalamalarının Sosyal Ağları Kullanma Amaçlarına Göre Dağılımı	42
Tablo 4.14. Çevrim İçi Cinsel Şiddete Maruz Kalan Öğrencilerin SZBÇÖ Puan Ortalamalarının Cinsel Şiddete Maruz Kalınan Sosyal Ağ ve Şiddeti Uygulayan Kişiye İlişkin Özelliklerin Dağılımı	43

1. GİRİŞ

İnternet ve çevrim içi teknolojiler, günümüzde en yaygın iletişim araçları olarak günlük yaşamın vazgeçilmez bir parçası haline gelmektedir. Hayatımızın çoğu alanında kullanımı gün geçtikçe artan ve oldukça farklı boyutlar kazanan bu teknolojik gelişmeler kullanıcılarına; iletişimi, bilgiyi, sohbeti, eğitim-öğretimi hızlı ve çok az maliyetle sunan bir güçtür (1). Son yıllarda teknolojinin hızlı gelişmesiyle bilgisayar ve akıllı telefonlar özellikle gençler ve üniversite öğrencileri arasında daha yaygın olarak kullanılmaktadır (2). Dünya İnternet, Sosyal Medya ve Mobil Kullanım İstatistiklerinin yer aldığı Dijital 2022 raporuna göre, dünyada toplam nüfusun %67.1'ini oluşturan 5.31 milyar mobil telefon kullanıcısı, %62.5'ini oluşturan 4.95 milyar internet kullanıcısı, %58.4'ünü oluşturan 4.62 milyar aktif sosyal medya kullanıcısı bulunmaktadır (3). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2021 bilişim teknolojileri kullanım araştırması sonuçlarına göre, interneti kullanma oranı 16-74 yaş grubundaki bireylerde %82.6 olup, genişbant ile internete erişim sağlayan hanelerin oranı %92'dir (4). Bu oranlar dikkate alındığında dünya ortalamalarını geride bırakan ülkemizde toplumun büyük çoğunluğunun interneti aktif olarak kullandığı görülmektedir.

İnternetin bu denli yaygın kullanımı, insanların yaşam tarzlarını, değer yargılarını, algılarını, tutum ve davranış biçimlerini etkilemekle birlikte, teknolojinin kişiler arası mesafe ne olursa olsun ulaşımında kolaylık sağlaması, bu alanda gerekli denetimin olmaması, yasakların oldukça sınırlı kalması çeşitli sorunları da beraberinde getirmektedir (5-7). Özellikle gençlerin yoğun bir şekilde bilişim teknolojisini kullanması ve bu alanda denetim açığının bulunması gençleri çevrim içi ortamlarda suça maruz kalmaya açık bir hale getirmiştir. Çevrim içi ortamlardaki şiddet, çevrim dışı ortamlardaki zorbalıklar gibi gerçekleştirildiği için bu durum ciddi bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (8). Üniversite öğrencileri, adölesan olmaları nedeniyle mevcut sorunlarının yanı sıra ailesinden ilk kez ayrılarak farklı bir ortamda yeni bir hayat tarzına geçiş yapmalarının beraberinde getirdiği olasılıklar ve aynı zamanda interneti de yaşamlarında daha yaygın kullanmaya başlamaları nedeniyle riskli bir gruptur. Bu riskli grubun içinde yer alan üniversiteli kız öğrenciler gün geçtikçe çevrim içi ortamlarda cinsiyetleri nedeniyle şiddetin hedefi haline gelmektedir (2).

Çevrim içi şiddet, bir bireyin ya da grubun teknoloji aracılığıyla başka bir bireyi ya da grubu hedef alması, korkutması, tehdit etmesi, küçük düşürmesi, nefret söylemine maruz bırakması, kontrol etmesi, itibarını zedelemesi vb. zarar verici eylemlerden oluşmaktadır (9). Avrupa Konseyi'nin tanımına göre ise çevrim içi şiddet; kişilere karşı cinsel, psikolojik, fiziksel, ekonomik bakımdan zarar veren ve acı ile sonuçlanan veya sonuçlanma ihtimali olan şiddete sebep olmak, şiddeti kolaylaştırmak veya kişileri tehdit etmek için teknolojik araçların kullanılmasıdır. Ayrıca bu durum bireyin şartlarının, niteliklerinin veya duygusal çöküntüsünün sömürülmesini içerir. Çevrim içi şiddet, sosyal medya, internet sitesi ve internet günlükleri, mesajlaşma hizmetleri, arama motorları, arkadaşlık/flört uygulamaları, elektronik ortamda yayımlanan gazetelerin yorum kısımları, forumlar, oyun uygulamaları ve sohbet odaları gibi çok farklı platformlarda gerçekleşebilmektedir (10).

Toplumsal cinsiyet ile ilişkili olarak, Birleşmiş Milletler (BM) Kadınlara ve Kız Çocuklarına Yönelik Siber/Çevrim İçi Şiddet-Dünya Geneli Acil Eylem Çağrısı raporundaki verilerde dünya genelinde erkeklerin çevrim içi şiddete maruz kalma ihtimalinin kadınlara oranla 27 kat daha az olduğu belirtilmiştir (11). Bu bağlamda toplumun hali hazırda dezavantajlı kesiminden olan kadınların, çevrim içi ortamlarda maruz kaldığı en büyük sorunların başında cinsel şiddet gelmektedir.

Temur Şimşekcan 550 kadın katılımcı üzerinde yaptığı çalışmada, her 10 kadından 7'sinin internet kullanırken kendini güvende hissetmediğini, her 10 kadından yaklaşık 6'sının ise çevrim içi şiddete maruz kaldığını ifade etmiştir (12). Kadınların en fazla maruz kaldıkları çevrim içi şiddet örneği istenmeyen mesajlara maruz kalma iken diğer takip eden örnekler cinsel içerikli mesajlar/medya gönderilmesi ve profilinin takip edilmesidir (12). İspanya'da hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir başka çalışmada, cinsel içerikli mesajlara maruz kalmanın doğuracağı sonuçlar nedeniyle kız öğrencilerin daha fazla endişe duydukları belirlenmiştir (13). Sistemik olarak yapılan bir derleme araştırmasında ise üniversite öğrencileri arasında bu tür mesajlaşma oranının %7-27 arasında olduğu ve bu durumun olumsuz sonucu olarak çevrim içi şiddet mağdurlarının intiharına kadar uzanabildiği belirlenmiştir (14). Dünya genelinde ve ülkemizde yapılan bu araştırmalara bakıldığında, deneyimler ve gözlemler kadınların daha fazla çevrim içi şiddetin çeşitli biçimlerine maruz kaldıklarını, hatta internetin yeni şiddet türleri ürettiğini ve insanların birbirlerine daha kolay yoldan ulaşmasını sağlayarak şiddet uygulamayı kolaylaştırdığı görülmektedir. Kadın yaşamında internetin yeri ve kadınların şiddeti çevrim içi ortamlar aracılığıyla deneyimlemesi konusunda Türkiye'de araştırmalar henüz

yeterli seviyede değildir. Literatür tarandığında çevrim içi ortamlarda özellikle cinsel şiddet deneyimleri üzerine yapılan çalışmaların sınırlı olduğu ve çevrim içi cinsel şiddet maruziyetlerinin kısıtlı olarak ele alındığı görülmektedir (15- 21).

Bu bağlamda araştırmada üniversiteli kız öğrencilerin çevrim içi cinsel şiddet deneyimlerinin ve bununla baş etme yöntemlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Elde edilen bulgular ışığında, kadın sağlığını her yönüyle olumsuz etkileyen çevrim içi cinsel şiddet olaylarının boyutları ortaya konulacak ve elde edilen sonuçlarla ilişkili olarak gerekli tedbirlerin neler olacağının önemli ölçüde belirlenmesi hedeflenmektedir.



2. GENEL BİLGİLER

2.1. Şiddetin Tanımlanması

Şiddet, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de toplumun karşılaştığı ve tartıştığı en önemli sorunlardan biridir. Dünya Sağlık Örgütü şiddeti, bireyin başka bir bireye, bir gruba ya da topluluğa karşı kasıtlı olarak fiziksel saldırı, ölüm, duygusal zarar, gelişim bozukluğu ya da mahrum bırakma gibi durumlarla sonuçlanması muhtemel olan fiziksel veya duygusal zorlama, güç kullanılması ya da tehdit olarak tanımlamaktadır. Şiddet içeren davranışlar ise özelliklerine göre, kişinin kendine karşı uyguladığı şiddet, kişilerarası şiddet ve kolektif şiddet olarak üç kategoride ele alınmıştır (22).

Daha geniş bir tanımlamaya göre ise şiddet; bireyin psikolojik, cinsel, fiziksel veya ekonomik yönden zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan ya da sonuçlanma ihtimali olan hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren her türlü tutum ve davranıştır. Şiddet türleri her ne kadar modern dünyada yeni formlar kazansa da fiziksel şiddet, psikolojik şiddet, ekonomik şiddet ve cinsel şiddet olarak dört gruba ayrılmaktadır (23).

2.2. Kadına Yönelik Şiddet

Kadına yönelik şiddet temelde sosyal, politik ve ekonomik gücün kadınlar ve erkekler arasındaki dengesiz dağılımından köken alan ve kadınların toplumdaki eşit olmayan statülerinden kaynaklanan çok yönlü ve oldukça karmaşık bir yapıya sahiptir (24). Kadına yönelik şiddet; toplumsal cinsiyet ayrımcılığına dayanan, kadının fiziksel, ruhsal, sosyal ve ekonomik olarak zarar görmesine, acı çekmesine sebep olan ve toplumda cinsiyetleri nedeniyle temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasını sınırlayan, itibarını zedeleyen, insan hak ve hürriyetlerine aykırı her türlü eylem olarak değerlendirilmektedir (25, 26). Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, İstanbul Sözleşmesi'nde kadına cinsiyetinden dolayı uygulanan ve kadınları orantısız bir biçimde etkileyen şiddet olarak tanımlanmıştır (27). Kadınlar evde, aile içinde, okulda, sokakta ve iş hayatında fiziksel, cinsel, ekonomik ve psikolojik şiddete maruz kalmaktadır (28).

Kadına yönelik şiddet olgusu, insan hakları sorunu olarak kabul edildiği 1980'li yıllarda uluslararası düzeyde dikkat çekmeye başlamıştır. 1990'lı yıllarda ise şiddetle mücadele çalışmaları hız kazanmıştır (24). Bu bağlamda, kadınların insan hakları belgesi

olarak da bilinen ve 1981 yılında yürürlüğe giren BM Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) kadına yönelik şiddetten somut bir şekilde söz etmemekle birlikte, şiddete karşı yürütülen mücadeleye hukuki yönden oldukça önemli katkı sağlamıştır. Sözleşmeden sonraki süreçte edinilen deneyimler, 1991 yılında BM Ekonomik ve Sosyal Haklar Komisyonu ve Kadının Statüsü Komisyonu (KSK)'nda kadınların uğradıkları ayrımcılığın hem sebebi hem de sonucu olan kadına yönelik şiddetin, arzu edilen eşitliğin önündeki en önemli engellerden biri olduğu vurgulanmıştır. 1992 yılında CEDAW Komitesi Kadınlara Karşı Şiddet konulu 19 maddeden oluşan Genel Tavsiye Kararıyla cinsiyete dayalı şiddeti, kadınların erkeklerle eşit şartlarda hak ve özgürlüklerden yararlanmasını önemli ölçüde kısıtlayan bir ayrımcılık şekli olarak tanımlamış ve kabul etmiştir. Aynı komite kararında kadına yönelik şiddet, gerek kamuda gerekse sosyal ve özel hayatta kadına fiziksel, cinsel veya psikolojik olarak zarar verme, acı çektirme ile sonuçlanan ya da sonuçlanma ihtimali olan, bu tür eylemlerin tehditleri de dâhil olmak üzere, kadını özgürlüğünden zorla ya da keyfi olarak mahrum bırakan, toplumsal cinsiyet kaynaklı şiddet içeren her türlü eylem olarak değerlendirilmiştir (24, 29).

Kadını hedef alan şiddet, hem cinsiyet eşitsizliğinin bir kanıtı olmuş hem de bu eşitsiz güç dengesizliğinin zaman içerisinde sürdürülmesine hizmet etmiştir. Bazı durumlarda aynı şiddet, kişi veya kişilere boyun eğdirmek, onları sindirmek ve baskı altına almak için adeta bir araç gibi bilinçli olarak kullanılmaktadır (30). Kadının toplumsal cinsiyet temelli gördüğü şiddet eş, arkadaş, akraba derecesinde tanıdığı bir erkek ve hatta kimi zaman aile içindeki bir kadın tarafından, bazen herhangi bir ortamda karşılaşmadığı bir erkeğe kadar uzayacak şekilde geniş bir çerçevede görülmektedir (31). Kısaca toplumda ekonomik ve sosyal güç bağlamında üstünlüğe sahip olan erkeğin kadını baskı altına almak, korkutmak, cezalandırmak ve kontrol etmek maksadıyla şiddete başvurduğu görülmektedir (32). Kadına yönelik şiddetin en çarpıcı sonuçlarından biri, şiddetin kadınların fiziksel ve ruhsal sağlığını doğrudan ve dolaylı yollarla olumsuz etkilemesidir. Bununla birlikte kadına yönelik şiddet, hayatlarının herhangi bir zaman diliminde şiddete uğramış kadınların sağlığını olumsuz etkilediği gibi bu kadınların çocuklarını da olumsuz etkilemektedir (24). Kadınların sağlığının, iyilik halinin ve yaşam kalitesinin geliştirilmesi için hem yurt içi düzeyde hem de dünya ölçeğinde izlenen kadına yönelik şiddetin yaygınlığı ve etkileri ciddi önem taşımaktadır (33).

2.3. Kadına Yönelik Şiddetin Türleri

Şiddetle mücadeleye ilişkin literatür ve hukuki düzenlemeler incelendiğinde kadına yönelik şiddetin farklı şekillerde sınıflandırıldığı görülmektedir. Temelde kadınların maruz kaldığı şiddet türleri fiziksel, cinsel, ekonomik ve psikolojik olarak sınıflandırılmaktadır. Bunlara ek olarak aile içi şiddet, eş ya da partner şiddeti ve flört şiddeti türlerini de kapsamaktadır. Ayrıca değişen ve gelişen teknolojiyle birlikte bu sınıflandırmalara ek olarak çevrim içi şiddet, yıldırma (mobbing), taciz (çevrim içi ortamda ısrarlı takip) gibi farklı şiddet türlerinin de aynı kapsamda değerlendirilmesi mümkündür (23, 24, 34).

2.3.1. Fiziksel Şiddet

Fiziksel şiddetin, akla ilk gelen şiddet türlerinin başında geldiği söylenebilir. Fiziksel şiddete maruz kalan kadınların sağlığı, ruhsal gelişimi ve itibarı zarar görmektedir. Bu durum ne yazık ki onların hayatta kalmalarını güçleştirmektedir. İtip kakmak, tartaklamak, tekme veya tokat atmak, saçını çekmek, kesici ve/veya delici aletlerle, sert cisimlerle bedene zarar vermek, sağlıksız ve kötü şartlarda yaşamaya zorlamak, sağlık hizmetlerinden faydalanmasına engel olup bedensel zarara uğratmak, erken yaşta ve/veya zorla evlendirmek, öldürmek, töre ve namus cinayetleri fiziksel şiddet eylemleri olarak değerlendirilmektedir (24). Fiziksel şiddet çoğunlukla karşı cinsten kadına yönelen ve fiziksel olarak avantajlı olan erkeğin, genellikle aile içinde görülen, kendi gücünü buyruk ve isteklerini kabul ettirme hedefiyle, kendine kıyasla fiziksel yönden zayıf olan karşı cins üzerinde üstünlük sağlamak amacıyla kullanılan bir davranış şeklidir (35).

2.3.2. Cinsel Şiddet

Cinsel şiddet özellikle kadının cinsel dokunulmazlığına zarar veren, genellikle ceza vermek veya kadının hayatını kendi istediği biçimde yaşamaya zorlamak amacıyla cinsel ilişkiye zorlama, evlilik dışı ve/veya içi tecavüz, rızası olmadan kadına karşı içinde cinsel içerik barındıran hareketlerde bulunma, istemediği cinsel ilişki biçimine zorlama, gizlice gözetlemek, cinsellik içeren davranışları başka kişilere izlettirme, bekâret kontrolüne zorlama, aldatma, bedeninin herhangi bir yerine onayı olmadan dokunma, cinselliği bir ödül-ceza sistemi olarak kullanma, bedenine ve cinselliğine hakaret etmek, herhangi bir cisimle penetrasyon, cinsel taciz, kadın ticareti, fuhuşa zorlama, cinsel organları ifşa yoluyla sergileme, zorla cinsel içerikli görüntüler izletme, cinsellik içeren

konuşmalara zorlama, evliliğe zorlama, gebe kalmaya veya kalmamaya zorlama, aile büyükleri tarafından kan bağı olan kişi veya kişilerle ilişkiye maruz bırakılma eylemlerinin tümünü kapsar (36).

Ülkemizde cinsel şiddet olaylarının bilinenden çok daha yüksek oranlarda olduğu düşünülmektedir (37). Bunun nedeni toplumun cinsel şiddet eylemlerine karşı olumsuz algıları, cinselliğin tabuya dönüştürülmesi, mağdur kadının hem şiddeti uygulayan kişiden hem de olayın tekrarlanmasından çekinmesi ve yaşadığı çevre tarafından fişlenme korkusu sebebiyle yaşanan cinsel saldırı vakalarının devletin yasa organlarına bildirilmemesidir (38).

2.3.3. Psikolojik Şiddet

Psikolojik şiddetin etkileri fiziksel şiddet gibi doğrudan değil de bir süreç içinde ortaya çıktığı için, tespit edilmesi farkındalık gerektirir ve çoğunlukla önemsiz olarak nitelendirilir. Psikolojik şiddet, kadına hakaret etmek, aşağılayıcı söylemlerde bulunmak, küçük düşürmek, lakap takmak, aşırı kıskançlık yapmak, silah göstermek, kendisini yetersiz hissettirecek söz veya davranışta bulunmak, küfretmek, eve kapatmak, kadının kendisini ifade etmesine engel olmak, gideceği yerleri tayin etmek ve yol güzergahlarını takip etmek, akrabalarıyla görüşmesini ve sosyal ilişkilerini engellemek, nasıl giyineceğini kontrol etmek, ev içi konularda fikir beyan etmesini engellemek, çocuklarını göstermemekle tehdit etmek gibi fiziksel baskı olmadan uygulanan ve kişinin ruh sağlığını etkileyen her türlü söz ve eylemi kapsamaktadır (23, 24).

Psikolojik şiddet diğer şiddet türlerinden iki yönüyle ayrılmaktadır. Bu farklılıklardan ilki, şiddet uygulanan kişide fiziksel olarak herhangi bir görünürlüğünün olmaması ikincisi ise diğer şiddet türleri ile birlikte kullanılmasıdır (39). Nitekim psikolojik şiddet kişide duygusal olarak baskı kurma ile sonuçlandığı için birey üzerinde somut olarak fiziksel bir hasar bırakmaz, fakat psikolojik açıdan telafisi mümkün olmayacak kadar büyük yıkımlara sebebiyet verebilmektedir. Öte yandan fiziksel şiddetin derecesi, psikolojik şiddetin derecesiyle doğrudan ilişkilidir. Psikolojik şiddet fiziksel şiddetin yıkıcı etkilerini arttırmakta, zaman içinde fiziksel şiddet uygulanmasa bile psikolojik şiddet genellikle sürmekte ve zamanla fiziksel şiddet eylemlerinin tehdidi haline dönüşmektedir (24).

2.3.4. Ekonomik Şiddet

Genellikle kadının iş hayatına katılımını etkileyen veya ekonomik olarak zarara uğramasına neden olan eylemler bu şiddet türünü oluşturmaktadır. Kadının çalışmaya veya çalışmamaya zorlanması, gelirin kontrol altına alınması, parasına veya banka kartlarına el konulması, para harcamasının kısıtlanması ve/veya nereye harcayacağına karışılması, ailenin gelir ve giderleri hakkındaki bilgilerin kadınla paylaşılmaması gibi ekonomik baskı içeren her türlü tutum ve davranış ekonomik şiddet olarak karşımıza çıkmaktadır (20, 23). Ayrıca, erkeklerin ekonomik konularda tek başına karar alması, çalışma alanında olumsuz davranışlarda bulunarak kadının işten atılmasına neden olunması, kadının iş bulmasını kolaylaştırıcı yeteneklerinin geliştirilmesinin engellenmesi, ev ihtiyaçlarını karşılayacak ekonomik kaynaklardan yoksun bırakılması, var olan maddi kaynağın kontrol veya ceza aracı olarak kullanılması gibi davranışlarla karşı karşıya bırakılması kadının daha çok çevresindeki kişiler tarafından maruz kaldığı bir durumdur. Bunun dışında iş hayatında sigortasız olarak çalıştırılması, cinsiyet ayrımı yapılması, eşit ücret verilmemesi, boşanma ve miras gibi olaylarda malların bölünmesi hususunda kadının bu haklardan mahrum edilmesi gibi toplumsal yaptırımlar da vardır. Bunların tümü kadının hem aile içinde hem de kamusal alanda ekonomik şiddete maruz kaldığının en açık örneklerindendir (24, 40).

2.4. Çevrim İçi Şiddet

Şiddet olgusu farklı biçim ve boyutlarda gündelik hayatın içerisinde karşımıza çıkmaktadır. Sözel, cinsel, ekonomik, psikolojik ve fiziksel biçimde kendini gösteren şiddet için günümüze kadar çeşitli tanım ve açıklamalar yapılmakta, sorunun çok boyutlu doğasını analiz etmek için yeni kavramlar ortaya çıkmaktadır (20). Toplumda sık rastlanılan bu şiddet davranışlarına ek olarak; son yıllarda teknolojinin gelişmesiyle beraber, internete erişim olanaklarının artması, mobil bilgilerin çok hızlı bir şekilde yayılması ve sosyal medyanın yaygın kullanılması ile gün geçtikçe büyüyen küresel bir sorun haline gelen çevrim içi şiddet kavramı ortaya çıkmıştır. Konu ile ilgili araştırmalar ve raporlar incelendiğinde çevrim içi şiddet olgusunun tam olarak kavramlaştırılmadığı, literatürde kimi zaman birbirinin yerine kullanılan siber şiddet, sanal şiddet veya dijital şiddet gibi farklı üst başlıklarda da karşımıza çıktığı görülmektedir (9, 11, 12, 20, 24, 34, 41). Çevrim içi şiddet; çeşitli sosyal ağ uygulamaları, e-mailler ve akıllı telefonlar gibi çevrim içi ortamlar üzerinden gerçekleştirilen ve karşı tarafa ruhsal acı vermeyi

amaçlayan teknolojinin yarattığı yeni bir şiddet türüdür (34, 41). Çevrim içi şiddet, bireyin çevresel koşulları, kişisel özellikleri ya da güvenlik açıklarından faydalanılarak kişilerin fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zarara girmesi ile sonuçlanan ve/veya sonuçlanma olasılığı olan her türlü eylemler ile sömürülmesini içerir (24). Daha geniş kapsamda değerlendirildiğinde, bilişim araçlarından herhangi birini ya da hepsini kullanarak bireyin veya bir grubun, kötü amaçlı olarak bilgiyi kullanması, çevrim içi ortamda taciz etmesi, bireyi veya grubu kötü resim, olumsuz içerikli yazı, grafik göndererek veya yayınlarak bilinçli ve sürekli olacak şekilde tehdit etme veya zarar verme olarak tanımlandığı görülmektedir. Buna ek olarak, çevrim içi ortamda bir bireyi ya da grubu küçük düşürücü, hakaret içeren mail ve mesajları yayınlamak, bu bilgilerin yayılmasına zemin hazırlamak, sosyal ağlar aracılığıyla dalga geçmek, yalan söylemek, kötü, tehditkâr ve agresif yorumlar yapmak, aynı zamanda başkalarının yorumlarının yayınlanmasına izin vermek de siber/çevrim içi şiddet olarak tanımlanmaktadır (42). Çevrim içi şiddeti şiddetin diğer formlarından ayıran temel ölçüt ise zarar verme eyleminin bilişim teknolojileri kullanılarak gerçekleştirilmesidir (20). Bununla birlikte çevrim içi (sanal ortamlarda yaşanan) şiddetin çevrim dışı (gerçek hayatta yaşanan) şiddetten ayrı bir kavram olmadığı, çevrim dışında yaşanan her türlü şiddetin bir devamı olduğu ve toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliklerden kaynaklandığı göz ardı edilmemelidir (34).

Kadınlar günlük hayatta yaşı, eğitimi, etnik kökeni, cinsel yönelimleri veya ilişki durumu nedeniyle birçok çevrim içi şiddet içeren eylemlere maruz kalma riskiyle karşı karşıya olabilirler. Özellikle çevrim içi alanda daha fazla risk taşıdığı saptanan çevrim içi veya çevrim dışı ortamlarda öne çıkan kadınlar olan tanınmış kadınlar (sanatçılar, yazarlar vb.), kadın siyasetçiler, LBTQ+ kadınlar, kadın blog yazarları, kadın gazeteciler, teknoloji endüstrisinde aktif olan kadınlar, kadın akademisyenler ve feminist aktivistler de zaman zaman çevrim içi şiddet faillerinin açık hedefi haline gelebilmektedir (34).

2.4.1. Çevrim İçi Şiddet Türleri

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte kadına yönelik şiddetin yeni bir türü olarak karşımıza çıkan çevrim içi şiddet, diğer şiddet türlerine göre daha geniş kapsamlı olmakla birlikte, yıllar içinde çok farklı şekillerde kategorize edilmiştir. Arıcak, yaptığı çalışmada çevrim içi şiddeti iletişimin dâhil olduğu ve olmadığı zorbalık olarak ele almaktadır (43). İletişimin dahil olmadığı zorbalık türü olan elektronik zorbalık, casus yazılımlar kullanılarak sosyal medya hesapları veya e-mail adreslerinin şifresi kırılarak ya da

bilgisayara/telefona erişilerek bilgilerin çalınması ve sosyal medya hesaplarına ya da e-mail adreslerine başkaları tarafından girilmeye çalışılması şeklinde meydana gelmektedir. İletişimin dâhil olduğu zorbalık türü olan elektronik iletişim zorbalığı ise sosyal medya uygulamaları, WhatsApp veya e-mail adresleri üzerinden doğrudan kişileri rahatsız etme, takip etme, küçük düşürme gibi eylemleri kapsamaktadır.

Çevrim içi şiddet kavramının alt boyutlarını belirlemek için yıllar içinde birçok çalışma yapılmıştır. 2007 yılında Willard konuyu geniş çerçevede ele alarak çevrim içi şiddet türlerini 8 ana başlıkta toplamıştır (44) :

- **İftira (denigration):** Kişi veya kişilerin teknolojik bilişim ve iletişim araçlarını kullanarak başkalarını küçük düşürecek davranışlarda bulunması,
- **Kimliğe bürünme (impersonation):** Başkalarının sosyal medya hesaplarını ele geçirerek onlar gibi davranılması,
- **İfşa etme (outing and trickery):** Kişilerin rıza göstermediği görsel, video veya yazışmaların internet üzerinden yayılması ya da başkalarına gönderilmesi,
- **Dışlama (exclusion):** Başkalarının dijital ortamlarda yer alan etkinliklere alınmasının engellenmesi,
- **Siber tehdit (cyberthreats):** Başkalarının tehdit edilmesi ve korkutulması,
- **Taciz (harassment):** Kişilerin ısrarlı bir şekilde aranması veya mesaj gönderilmesi,
- **Siber takip (cybertalking):** Başkalarının takip veya kontrol edilmesi,
- **Kızdırma (flaming):** Başkalarını kızdıracak biçimde kaba bir üslup takınılarak konuşmaya çalışılması ve hakaret etmek gibi saldırgan içerikli davranışlarda bulunulması.

Slonje ve arkadaşları 2012 yılında çevrim içi şiddetin ‘cinsel içerikli mesajlaşma’ (sexting) türüne dikkat çekmektedirler (45).

- **Cinsel İçerikli Mesajlaşma (Sexting):** Her türlü cinsel içerikli fotoğraf ve videoların kişinin rızası olmadan sosyal medya ve anlık mesajlaşma uygulamaları üzerinden başkalarına gönderme, yayma, dağıtma, paylaşma eylemlerinin tümünü kapsamaktadır.

Baker ve diğerleri 2013 yılında yaptıkları çalışmada teknolojiyle ilgili kadına yönelik çevrim içi şiddet türlerini altı kategoride tanımlamaktadırlar (46):

- **Çevrim içi/Online ele geçirme:** Kişisel bilgilerin ele geçirilmesi, bilginin saptırılması, yasadışı yollarla sistem veya kaynaklara teknolojinin kullanılarak erişilmesidir. Örneğin kişisel şifrelerin kırılması ve kullanıcıyı devre dışı bırakmak gibi bilgisayar işlevlerini kontrol altına alma.
- **Kimliğe bürünme:** Kişinin kimliğine ve şahsi bilgilerine teknolojinin kullanılarak ulaşılması ile onu utandırmak, kötü duruma düşürmek veya onun adına sahte kimlik belgeleri oluşturulmasıdır. Örneğin mağdurun kişisel hesabından başkalarına onları taciz edici e-mailler gönderme.
- **İzleme:** Kişinin aktivitelerini ve paylaşımlarının teknoloji sayesinde eş zamanlı veya tarihsel olarak saptanması ve izlenmesidir. Örneğin cep telefonu sinyalleri ile izleme.
- **Taciz (istenmeyen e-posta gönderme):** Mağdur ile iletişime geçerek onu rahatsız etmek, korkutmak veya tehdit etmek için teknolojinin kullanılmasıdır.
- **İşe alma:** Kişileri şiddet olaylarına dahil etmek için teknoloji kullanılmasıdır. Arkadaş edinme uygulamaları ile kişilere ulaşma, sahte iş ilanları veya reklamlar verme.
- **Kötü niyetli dağıtım:** Şiddet olayları ile ilgili karalama amaçlı yasadışı olmayan paylaşımları dağıtmak için teknoloji kullanımıdır. Örneğin kadının özel görüntü veya videolarının şantaj amaçlı kullanılması.

Çevrim içi şiddetin boyutlarını daha net bir biçimde kavramak için, BM tarafından 2015 yılında düzenlenen *İnternet Yönetişim Forumu*'nda *Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet ve Çevrim içi/Online İstismar* konusu ele alınmış ve hazırlanan raporda çevrim içi şiddet kavramları örneklendirilerek altı alt başlıkta değerlendirilmiştir (47):

1. Gizlilik ihlali: Kişinin rızası dışında özel bilgilerine erişilmesi (şahsi hesap şifrelerinin çalınması ve kimliklerinin kullanılması), fotoğraf ve/veya videoları kişinin izni dışında alma, kullanma ve dağıtmasıdır.

Doxing (çevrim içi ortamda kişiye özel bilgiye ulaşma), şantaj, taciz vb. kötü amaçlarla kişinin izni olmadan özel bilgilerini araştırmak, kopyalamak ve dağıtmasıdır.

2. Gözetim ve izleme:

- Çevrim içi ve çevrim dışı faaliyetlerin izlenmesi,
- Kişinin izni olmadan yasadışı yazılım veya klavye kaydedicilerin kullanılması,
- Kadının izni olmaksızın mekansal hareketliliğini izlemek için konum takibi yapılması ve bu amaca hizmet eden yazılımların kullanılması,

- *Stalking* (ısrarlı ve gizli takip).

3. İtibara ya da güvenilirliğe zarar verilmesi:

- Elektronik postaları ve/veya paylaşımları izni dışında silme, başkasına gönderme ve/veya değiştirme,
- Kişinin saygınlığını zedelemek için sahte hesaplar, duyuru, ilan oluşturma ve paylaşma,
- Gerçek dışı fotoğraf veya video tasarlama,
- Kimlik hırsızlığı (örneğin kişi adına sahte internet adresi oluşturup, bütün kullanıcılara açık olacak şekilde yayınlama ve paylaşımlar yapma),
- Bir kişinin itibarını zedeleme amaçlı saldırganlık ve hakaret gibi rahatsız edici, küçük düşürücü, doğru olmayan bilgiler içeren çevrim içi yorumlar yapmadır.

4. Taciz:

- İstenmeyen mesajlar, siber zorbalık ve yinelenen taciz ile dikkat çekme,
- Fiziksel veya cinsel şiddet tehditleri,
- Argo yorumlar,
- Cinsel içerikli görsellerin kişinin izni ve bilgisi dışında gönderilmesi ve/veya alınması,
- Fiziksel şiddeti özendirmek,
- Çevrim içi platform mesajları veya elektronik posta yoluyla cinsiyeti ve/veya cinselliği hedef alan nefret söylemleri,
- Kadınları cinsel obje olarak gösteren çevrim içi içerik,
- Cinsiyetçi söylemlerde bulunma,
- Bir bireyin yanı sıra bir grup insan tarafından yıldırma politikası izlenmesi veya taciz amaçlı hedef seçmedir.

5. Doğrudan tehditler:

- Planlanmış cinsel saldırı, çevrim içi platform kullanılarak kadın ticareti,
- Cinsiyetleştirilmiş şantaj ve/veya gasp,
- Kimlik, para ve/veya mülkiyet hırsızlığı,
- Fiziksel saldırı eylemlerine neden olan kimliğe bürünmedir.

6. Topluluklara yönelik saldırılar:

- Bazı kuruluş ve toplulukların internet sayfalarının ve sosyal medya hesaplarının ele geçirilmesi,
- Faaliyetlerin takip edilmesi,
- Topluluğa mensup kişilere doğrudan tehditler,
- Sığınma Evi gibi gizli adres bilgilerinin açıklanmasıdır.

Bütün bu örnekler dikkate alındığında çevrim içi şiddetin, erkekleri, kadınları, çocukları hatta kurumları etkilediği açıkça görülmektedir. Ancak rapora göre kadın ve çocuklar çevrim içi şiddete daha çok maruz bırakılmaktadır (47).

Çevrim içi şiddet konusunun kategorize edilmesi çalışmalarına diğer bir örnek Avrupa Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü tarafından 2017 yılında hazırlanan Kadınlara ve Kız Çocuklarına Yönelik Çevrim İçi/Siber Şiddet raporudur (48). İlgili raporda konunun sınıflandırılmasına “siber takip” ile başlanmıştır. Siber takip, saldırgan veya tehditkâr içerikli olan elektronik postalar, kısa mesajlar (SMS) ya da anlık ileti gönderme ve kişi hakkında elektronik platformlarda rahatsız edici yorumlar yayınlama gibi eylemler yoluyla izlenmedir. Siber takipte, kişilerin korkmasına ve güvenliklerinden endişe duymasına sebep olan çeşitli davranışların (tekrarlanan tehditler ve/veya taciz, elektronik postalar) yer aldığı “*stalklama*” terimi de kullanılmaktadır (49). Israrlı takibe (stalking) maruz kalan kişiler fiziksel, duygusal, psikolojik, sözlü ya da cinsel şiddet gibi şiddetin farklı türlerine maruz kalabilmektedir (50). Israrlı takip eylemi, farklı cinsiyetlere sahip insanlar tarafından işlense de ısrarlı takip suçu kapsamında çoğunlukla erkekler fail, kadınlar ise mağdur konumundadır (51).

Kız Çocuklarına ve Kadınlara Yönelik Siber/Çevrim İçi Şiddet raporunda, “siber takip” kavramının yanı sıra siber/çevrim içi şiddetin alt türleri olarak belirtilen “siber taciz” ve “intikam pornosu” kavramlarının da tanımı yer almaktadır (48).

Siber Taciz: Cinsellik içeren istenmeyen elektronik postalar, mesajlar, sosyal medyada veya sohbet odalarında yaşanan uygunsuz olaylardır. Ayrıca fiziksel ve/veya cinsel şiddet tehditleri, nefret söylemleri, kişinin cinsiyeti ve diğer özelliklerini (cinsel yönelim veya engellilik gibi) ifşalayan, hakaret ve tehdit eden veya kişiyi hedef alan bir şekilde davranma gibi eylemlerin tümünü içerir.

İntikam Pornosu: İntikam pornografisi *siber sömürü* olarak da bilinmektedir. Görüntüde yer alan kişinin rızası olmaksızın, cinsel içerikli fotoğrafları veya videolarının çevrim içi dağıtılması olarak tanımlanır. Fail, genellikle ilişki esnasında görüntü veya video çeken eski bir eş ya da sevgilidir. İlişkiyi sona erdirmek isteyen kişiye misilleme olarak, mağdurun itibarını zedelemek ve onu aşağılamak amacı ile bu görüntüleri kullanır.

Çevrim içi/siber şiddet türleri 2018 yılında Avrupa Konseyi'nin Siber şiddete ilişkin haritalama çalışması ile altı başlık altında toplanmıştır (52).

✓ Bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT) ile ilgili mahremiyet ihlalleri: Bunların başında bilgisayara izinsiz girişler; özel içerikli mahrem veriler dahil, verilerin veya görüntülerin alınması, paylaşılması, manipülasyonu vardır. İkinci olarak her türlü cinsel sömürü (sextortion) gelir. Bunu ısrarlı takip (stalking), bir kişi veya kurumla ilgili özel bilgileri araştırma ve yayınlama (doxing), kimlik hırsızlığı, kimliğini gizleme, vb. ihlaller takip eder.

✓ Siber taciz: Kişilere yönelik itibarsızlaştırma ve hakaret amaçlı zarar verme, siber zorbalık, şiddet tehditleri (cinsel şiddet dahil), intikam pornosu, zorlama, şiddete teşvik, intihar veya kendine zarar vermeye teşvik vb. konuları kapsar.

✓ Siber Suçlar: Yasadışı olarak erişim veya ele geçirme, veri ya da sistem müdahalesi, bilgisayarlarla ilgili sahtecilik ve/veya dolandırıcılık, çocuk pornografisi.

✓ BİT ile ilgili nefret suçu: Bu suçlar daha çok ırksal, etnik kökene dayalı olumsuz söylemler, din ve cinsiyet, cinsel yönelim, engellilik vb. konuları içerir.

✓ BİT ile ilgili doğrudan veya fiziksel şiddet tehditleri: Doğrudan şiddet tehdit eylemlerinin başında insan kaçırma veya öldürme, cinsel şiddet, tecavüz, işkence ve gasp gelmektedir. Fiziksel şiddet tehditleri ise daha çok şantaj, asılsız ihbar, şiddeti özendirmek, kişinin kendini yaralamasına sebep olan iletiler, ciddi öneme sahip altyapıya, kamusal araçlara veya özel tıbbi cihazlara yönelik saldırılar vb. konularla ilgilidir.

✓ Çevrim içi cinsel sömürü ve çocukların cinsel istismarı: Cinsel istismar, çocuk fuhuşu, çocuk pornografisi, çocukların suistimali/yozlaştırılması, cinsel amaçlı fiziksel taciz, çeşitli platformlarda canlı yayın yoluyla cinsel istismar vb.

Literatür tarandığında yapılan tüm bu çalışmalarla çevrim içi şiddet kavramının hala tam olarak netleşmediği, yeni çalışmalarla sürekli farklı alt boyutları ve türlerine bir yenisinin eklendiği açıkça görülmektedir (15-21, 24). İlgili çalışmalar arttıkça, teknolojinin gelişmesiyle hayatımıza giren çevrim içi şiddet olgusu zaman içinde daha net bir şekilde tasniflenecektir (34, 36).

2.4.2. Çevrim İçi Cinsel Şiddet

Kadına yönelik şiddet kapsamında yapılan çalışmaların daha çok kadına yönelik şiddetin yaygınlığı, sebepleri, sonuçları, algılanış şekli ve türleri gibi konular üzerine yoğunlaştığı görülmektedir (19, 34, 36, 37). Gerek dünyada gerekse Türkiye’de yapılan araştırmalar, gözlemler ve deneyimler kadınların, çevrim içi şiddetin çeşitli biçimlerine maruz kaldıklarını, hatta internetin yeni şiddet türleri ürettiğini gözler önüne sermektedir (48, 53, 54).

Cinsel şiddet denildiğinde ilk akla gelen kadın ve tecavüz olmaktadır. Hâlbuki cinsel şiddet kadınları da erkekleri de hedef almaktadır. Ayrıca cinsel şiddet sadece fiziksel istismar değil, aynı zamanda dokunmaktan cinsel içerikli film izletmeye, sözlü olarak gerçekleştirilen cinsel saldırıdan tecavüze kadar çok geniş bir yelpazeyi içermektedir (55). Çevrim içi ortamlarda uygulanan cinsel şiddetin ise birbirinden farklı birçok türü vardır. Bunlar siber taciz, ısrarlı takip, birinin çevrim içi ortamda kişisel bilgilerine erişme ve dağıtma, çevrim içi nefret söylemi, intikam pornosu, gizlilik ihlali, çevrim içi tehditler, yapay zeka teknolojisiyle üretilen gerçek dışı porno videoları (deepfake porn), gizlice etek altı görüntü çekme (upskirting), kimlik yani internet profil hırsızlığı vs. olarak sıralanabilir (34, 54, 56). Çevrim içi cinsel şiddet uygulayıcıları ise genellikle eski ya da şimdiki eş/partner, komşu, iş/okul arkadaşı, akraba veya bir yabancı olabilmektedir (12, 56).

Gün geçtikçe farklı boyutları ortaya çıkan çevrim içi cinsel şiddet kavramı, dijital teknolojilerin kolaylaştırılması ile işlenen zararlı cinsel saldırgan davranışların bir biçimi anlamına gelir. Bu tür zararlı davranışlar, rıza dışı pornografiyi ve diğer görüntü temelli cinsel istismar, çevrim içi cinsel taciz, siber takip, çevrim içi cinsiyete dayalı nefret söylemi ve bir kurbanı yönelik cinsel saldırı düzenleme/düzenlemeye çalışma gibi eylemlerdir (56). Bir başka deyişle çevrim içi cinsel şiddet kavramı; *akıllı telefonlar, e-mail, sosyal ağlar, mesajlaşma uygulamaları veya konum tespit uygulamaları kullanılarak kişi/kişilerin istenmeyen cinsel içerikli görüntülerine, mesajlarına, konuşmalarına, takibine, şantajına veya tacizine maruz kalma durumu* olarak tanımlanabilir (12) .

Genellikle suçla birliktelik gösteren çevrim içi cinsel şiddetin her türü, çok yönlü olarak ele alınması gereken önemli bir sosyal ve halk sağlığı sorunudur (56). Literatür tarandığında çevrim içi ortamlarda özellikle cinsel şiddet deneyimleri üzerine yapılan

Çalışmaların kısıtlı olduğu ve çevrim içi cinsel şiddet maruziyetlerinin daha çok alt boyut olarak değerlendirildiği görülmektedir (18, 36, 41, 51).

Türkiye’de Dijital şiddet Araştırması’nda, 18-32 yaş arası her üç gençten birinin çevrim içi şiddete uğradığı, kadınların %51’inin çevrim içi ortamlarda yazılı, sesli ya da görüntülü taciz mesajlar aldığı, %46’sının ısrarlı takibe uğradığı belirtilmektedir (9). Her iki cinsiyetin de maruz kaldığı düşünülecek olursa çevrim içi cinsel şiddet, fiziksel şiddet kadar dile getirilmese de büyük kitleleri ilgilendiren yaygın ve toplumsal bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yapılan çalışmalarda çevrim içi cinsel şiddetin risk faktörleri kadın olmak, sohbet odalarını kullanmak, interneti cep telefonuyla kullanmak, çevrim içi tanıştığı insanlarla konuşmak ve onlara kişisel bilgilerini göndermek, çevrim içi yakın bir ilişkiye sahip olmak, çevrim içi cinsel davranışta bulunmak, cinsel resim talebi almak, çevrim dışı olarak fiziksel veya cinsel istismara maruz kalmak olarak sıralanmaktadır (56-58).

Amerika Birleşik Devletleri’nde bir araştırma merkezinin yaptığı çalışmaya göre, çevrim içi cinsel şiddet olayları farklı kişisel ve duygusal yansımaları olan farklı ortamlarda farklı gruplarda ortaya çıkma eğilimindedir. Genel eğilimlerde veriler, erkeklerin lakap takma ve utanç duyma olasılığının daha yüksek olduğunu, genç kadınların ise cinsel taciz ve takip edilmeye karşı özellikle savunmasız olduğunu göstermektedir. Sosyal medya her iki taciz türünün de en yaygın sahnesidir, ancak erkekler genellikle tacizle karşılaştıkları diğer alanlar olarak çevrim içi oyun ve yorum bölümlerini vurgulamaktadır. Aynı çalışmada çevrim içi cinsel şiddetin bir türü olan cinsel taciz detaylı araştırılmış, yaş ve cinsiyet ile yakından ilişkilendirilmiş, 18-24 yaş arasındaki genç kadınların %26’sının çevrim içi olarak takip edildiği ve %25’inin çevrim içi cinsel tacizi deneyimlediği rapor edilmiştir (54).

evrim içi cinsel şiddet veya teknolojiyle kolaylaştırılmış cinsel şiddet terimi, toplu olarak yeni teknolojilerin yardımıyla veya kullanımıyla kadınlara karşı işlenen zararlı cinsel saldırgan davranışları tanımlamak için kullanılmaktadır (59). Bazı çalışmalara göre ise teknolojiyle kolaylaştırılmış cinsel şiddet, altı farklı ancak birbiriyle ilişkili kategoriden oluşan çok yönlü bir kavram olarak değerlendirilmektedir (56, 60, 61). Bu kategoriler şunları içerir:

1. Mağdurun cinsel içerikli görüntülerinin izinsiz oluşturulması ve/veya dağıtılması (rıza dışı pornografi veya intikam pornosu),
2. Cinsel saldırı görüntülerinin fiili veya tehdit altında oluşturulması ve/veya dağıtılması,

3. Bir mağdurun cinsel saldırısını düzenlemek/düzenlemeye çalışmak için bir taşıma hizmetinin kullanılması,

4. Birine özel sorular sormayı veya internet üzerinden istenmeyen pornografik materyalleri göndermeyi içeren çevrim içi cinsel taciz ve bir kişinin elektronik veya internet özellikli cihazlar aracılığıyla tekrar tekrar aranması (62),

5. Cinsiyete dayalı olarak bir kişiye veya bir grup insana yönelik saldırgan ve aşağılayıcı yorumlar içeren çevrim içi cinsiyete dayalı nefret söyleminde bulunulması,

6. Bir kişinin sanal görüntüsünün diğer kişilerin görüntü, resim veya grafikleri tarafından simüle edilmiş cinsel şiddete maruz kalması olan sanal tecavüzdür (63, 64).

Bu kategoriler, ortaya çıkan yeni çevrim içi cinsel şiddet biçimleriyle genişletilebilir, yeni kategoriler eklenebilir. Genç yetişkin kadınlara yönelik çevrim içi cinsel şiddetin yaygınlığını tartışan ampirik araştırmalar ancak son birkaç yıl içinde ortaya çıkmıştır (56, 61). Yapılan çoğu çalışmada çevrim içi cinsel şiddet içeren davranışların çevrim içi cinsel taciz (46, 54, 65) veya ısrarlı takip gibi alt başlıklarda incelendiği görülmektedir (51, 66, 67). Fakat bu çalışmada çevrim içi cinsel şiddet içeren davranışlar daha geniş açıdan ele alınmaktadır.

2.4.3. Çevrim İçi Cinsel Şiddetin Nedenleri

Çevrim içi cinsel şiddet nedenlerini sıralamak için çevrim içi şiddete neden olan faktörleri irdelemek gerekmektedir. Çevrim içi şiddeti diğer şiddet türlerinden farklılaştıran ana sebep, internet erişiminin olduğu bilgisayar, akıllı telefon gibi elektronik aletlerinin bu suça karışıyor olmasıdır. Teknolojinin hızlı bir şekilde ilerlemesiyle elektronik aletlerin yaygın kullanımı artmış bu da beraberinde kişilerin özel, sosyal ve eğitim hayatlarını oldukça derinden etkileyen ve psikolojik yönden telafisi mümkün olmayan yıkıcı sonuçlar doğuran çevrim içi şiddet eylemlerini getirmiştir (4). Bu açıdan bakıldığında çevrim içi şiddet olgusunun nedenleri arasında hiç kuşkusuz bilişim alanında yapılan teknolojik gelişmelerle orantılı olarak bilgisayar ve akıllı telefon kullanımındaki artış gösterilebilir (41, 68). Çevrim içi şiddet eyleminin diğer nedenleri; kişinin bu eylemi gerçekleştirdikten sonra yakalanmayacağı, şiddete maruz bıraktığı kişi ya da kişilerin fiziksel olarak zarar görmeyeceği düşüncesi, bu eylemlerin ahlaka aykırı olmadığı düşünülmesi ve çevrim içi şiddeti bir intikam alma aracı olarak görmesi şeklinde sıralanabilir (69). Varjas ve arkadaşları, kişinin intikam almak, can sıkıntısını gidermek, yeni bir kişilik deneme arzusu, kendisini daha iyi hissedeceğini düşünmesi, kıskançlık

duyması, karşı tarafı kışkırtma, koruma duyguları ile hareket etmesi ve yönlendirilen duygular, gibi nedenlerden dolayı çevrim içi şiddet eylemlerine başvurulabileceğini aktarmaktadırlar (70).

Genel olarak günümüzde yaygın olarak görülen çevrim içi cinsel şiddeti diğer şiddet türlerinden ayıran kolaylaştırıcı nedenler şu şekilde sıralanabilir:

1. Anonimlik

Kime ait olduğu tam olarak bilinmeme durumu olan anonimlik, kişilerin sahte profillerle ya da kayıtsız bir şekilde çevrim içi ortamlarda varlık göstermelerini kapsar. Yüz yüze iletişim sürecinde şiddeti uygulayan kişi bilinmekteyken çevrim içi ortamda, kimliği gizleme yani “sanal kimlik” kullanımından dolayı kimin yaptığı bilinmemektedir. Kişilerin kendi kimliklerini gizleyerek sahte sosyal medyada hesabı açmaları ve bu hesapları kullanarak paylaşım yapmaları, görüşlerini beyan etmeleri bu tür kullanıcılara yeni ve geniş bir özgürlük alanı oluşturur. Ancak bu özgürlük alanı anonim olmalarının verdiği rahatlıkla, diğer kullanıcıların kişilik haklarını ve özel yaşamlarının gizliliğini daha kolay bir şekilde ihlal etmelerine yol açar (36). Aynı zamanda kimlik gizlemenin, kişilerin çevrim içi şiddet eylemlerini gerçekleştirme yönünde bir fırsat olduğu belirtilmektedir (8). Bu da çevrim içi şiddet eylemini gerçekleştirecek saldırganların düşmanca tutumlarını rahatlıkla sergilemelerine uygun ortam sağlamakta, saldırganları bu yönde cesaretlendirmekte ve şiddet mağduru kişilere karşı empati duymalarını zorlaştırabilmektedir (71). Dolayısıyla bu empati kuramama hali kişiyi yaşananların yalnızca dijital ortamda kaldığı düşüncesine iterek şiddet davranışlarının mağdurda yol açtığı duygusal tahribatları görememesine bu nedenle de kişinin şiddet eylemlerini sonlandırmasında güçlük yaşamasına da yol açabilmektedir (8).

Teknolojik gelişmelerin getirdiği yeni iletişim imkânları ve sosyal medyanın yaygın kullanımının yanında, sosyal medya ortamlarının kullanıcılarına tanıdığı bu anonim olma şansı çevrim içi şiddeti gittikçe daha büyük bir sorun haline getirmektedir (72). Nitekim çevrim içi kötüye kullanım ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin büyük bir kısmının isimsiz hesaplar, takma ya da sahte isimler kullanılarak açılan internet profilleri kullanılarak uygulandığı ve bu durumun da olayın faillerinin tespit edilmesini zorlaştırdığı bildirilmektedir (47).

2. Hukuki Yaptırım ve Cezaların Yetersiz Kalması

Çevrim içi şiddetin gün geçtikçe artmasının bir başka nedeni kişilerin karşı tarafın alanını gasp edebileceklerini ve eyleme döktükleri şiddet davranışlarının hukuki olarak bir ceza yaptırımına tabi tutulmayacağı düşüncesidir (36, 41). Çevrim içi ortamların

hukuki açıdan denetiminin güç olması, kişilerin kendilerini dijital platformlarda çok daha rahat hareket etmelerine imkân vermekte ve bu da şiddet davranışları olarak zararlı sonuçlar doğurmaktadır (8). Çevrim içi cinsel şiddete maruz kalan kişilerin sahip oldukları yasal hakları tam anlamıyla bilmemeleri, hatta bu hakların varlığından bile haberdar olmamaları ve şiddet içeren suç örneklerine bakıldığında çoğunlukla para cezasından öte bir yaptırımın uygulanmaması ve hukukun şiddet eylemleri için caydırıcı ya da engelleyici bir öge olarak görülmemesi çevrim içi cinsel şiddet eylemlerinin yaygınlaşmasına zemin hazırlamıştır.

Türk hukuk sistemi incelendiğinde çevrim içi şiddet eylemlerini doğrudan kapsayan bir düzenlemenin olmadığı, gerek incelenen Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası'nda gerek 25611 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda konuyla ilişkili maddeler ve yasalar içerisinde değerlendirildiği görülmektedir (73, 74). Ancak çevrim içi şiddetin giderek yaygın hale gelmesi sonucunda ilk defa *ısrarlı takip* türü Mayıs/2022 de 31848 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda yasal suç olarak tanımlanmıştır (75). Yine de diğer şiddet türleri gibi gün geçtikçe farklı türleri ortaya çıkan çevrim içi şiddet davranışlarının da daha kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi ve yeni düzenlemelerle, doğrudan konuyla ilgili hukuki yaptırımların belirlenmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

3. Etkileşim Alanının Kolay ve Geniş Olması

Sosyal medya kullanımının giderek artması hatta hayatımızın vazgeçilmez bir parçası haline gelmesi sonucunda kişilerin birbirleriyle olan etkileşim alanının kolaylaştığı ve genişletildiği söylenebilir. Söz konusu sosyal medya platformlarını kullanan kişilerin sosyal medya profil hesaplarını gizlilik noktasında herkese açık olarak tercih etmeleri, istekleri dışında takip edilme ve farklı türden saldırılara uğramaları için uygun bir ortam oluşmasına neden olmaktadır (36). Bu platformlarda kişinin kendi temsiline kendi tercihiyle karar verme hakkı ortaya çıkarken, diğer yandan herkesin bu temsil hakkında “yorum yapabilme hakkı” ortaya çıkmıştır (76). Bu durumla beraber annelik, evlilik, cinsellik gibi konular da sosyal medyayla kamusallaştığı için toplumda mahremiyet anlayışı değişim göstererek, özel yaşama dair olan bu konular kişilerin rahatça erişim sağlayarak yorum yapabileceği mecralara dönüşmüştür. Kişiye ait tüm bilgiler herkes tarafından kolayca erişilebilir duruma geldiği için de özel yaşamın gizliliği hakkı yazık ki artık sosyal medyada korunamaz bir hal almıştır. Her türlü görsel materyalin kişinin iznine ihtiyaç olmadan paylaşımı ve kişinin bireysel paylaşımlarının dahi başkaları tarafından izinsiz olarak paylaşılabilmesi bu duruma örnek gösterilebilir. İnternet ve çevrim içi teknolojilerin popülerliğinin artması ve dünya çapındaki geniş

erişim imkânı sayesinde, zorbaların kurbanlarını taciz etme yetenekleri neredeyse sınırsız hale gelmiştir (77). Bu da yüz yüze iletişim ortamında meydana gelen şiddet içerikli söylem veya eylemlerin, çevrim içi platformlara taşınmasına neden olmuştur.

Çevrim içi cinsel şiddeti kolaylaştıran diğer faktörler, şiddet içeren söylem ve eylemlerin fiziksel herhangi bir temas olmadan ve coğrafi sınırlar olmaksızın uzaktan yapılabilir olmasıdır. Buna ek olarak teknoloji aracılığı ile yapıldığı için daha hızlı ve daha az emek gerektirmesi, kullanılan teknolojik araçların çeşitliliği ve ekonomik olarak uygunluğu, internet ortamında çoğaltılan metin ve resimlerin, sınırsız olarak yayılabilir olması veya uzun süre ortamda kalması şeklinde sıralanabilir (78).

2.4.4. Çevrim İçi Cinsel Şiddetin Uygulandığı Platformlar

Bilgisayarın icadından sonra iletişim uyduları ile gelişen teknolojinin birleşmesinden doğan yeni iletişim olgu ve süreci, yaşadığımız yüzyılın *bilgi çağı* veya *dijital çağ* olarak adlandırılmasına neden olmuştur (79). En popüler iletişim alanlarından olan internet, birçok bilgisayar sisteminin birbirine bağlandığı, dünya çapında yaygınlaşan ve sürekli büyüme gösteren bir iletişim ağıdır (80, 81). İnternet dünyasını hızla hayatımıza entegre eden bir uygulama alanı olan sosyal medya ise, kullanıcılara haberleşme, düşünce, ilgi ve bilgi paylaşım olanakları sunan, karşılıklı etkileşim yaratan çevrim içi araçlar ve web siteleri için ortak kullanılan bir terimdir (82).

Dünya çapında hazırlanan Dijital 2022 raporuna göre ülkemizde toplam nüfusun %82'si (69.95 milyon kişi) internet ve %80.8'i (68.90 milyon kişi) sosyal medya kullanmaktadır. Aynı raporda dünyada günlük internet kullanım süresi ortalama 7 saat iken Türkiye'de 8 saat, sosyal medya da geçirilen süre dünyada 2.5 saat iken Türkiye'de 3 saat olması önemli ölçüde dikkat çekmektedir (3). İnternet kullanımı arttıkça her geçen gün daha da artış gösteren çevrim içi şiddet, elektronik postalar, metin mesajları, sohbet odaları, sosyal medya ve anlık mesajlaşma uygulamaları, cep telefon kameraları ve web sayfaları kullanılarak yapılan yeni bir şiddet türü olarak araştırmalara konu olmuştur (83).

Amerikan Araştırma Merkezi Pew'in yetişkinler üzerinde yaptığı bir çalışmada, internet kullanıcılarının %66'sı sosyal medya uygulamalarında, %22'si web sitelerinin yorumlar bölümünde, %16'sı mesajlaşma uygulamalarında, %16'sı çevrim içi oyunlarda, %10'u ise arkadaşlık siteleri gibi ortamlarda çevrim içi tacize uğradığını ortaya koymuştur (54).

Türkiye'de Dijital Şiddet Araştırması verilerine göre çevrim içi şiddetin en çok uygulandığı platformlar Instagram, Facebook, WhatsApp ve Twitter olarak

sıralanmaktadır. Aynı araştırmada kadınların daha çok Instagram üzerinden, gençlerin ise Instagram ve Twitter üzerinden şiddete maruz kaldığı saptanırken, ilerleyen yaş gruplarında bu mecraların yerlerini Facebook, telefonla aranma ve SMS'lere bıraktığı görülmektedir (9). Bu da çevrim içi şiddet platformlarının anlık mesajlaşmadan, telefona, sosyal medya platformlarından, çevrim içi oyun ve bloglara kadar geniş bir yelpazeye sahip olduğunu, internetle erişimin mümkün olduğu her yerde ve zamanda kişilerin şiddete maruz bırakıldığını gözler önüne sermektedir.

Özellikle gençlerin arkadaş edinme platformları aracılığıyla internette seks hakkında konuşacak ya da seks yapacak birini araması, çevrim içi olarak çıplak ve/veya cinsel fotoğraflar veya videolar göndermesi, çevrim içi cinsel şiddete uğrama açısından oldukça riskli davranışlardır. Hatta bu tarz paylaşımlar, çevrim içi yaşanan şiddetin çevrim dışı ortamlara da taşınmasına zemin hazırlamaktadır (84, 85).

2.4.5. Çevrim İçi Cinsel Şiddetle Baş Etme Yöntemleri

Çevrim içi şiddet davranışlarında faillerin fiziksel temasına maruziyet yaşanmasa da şiddet mağdurları hem genel sağlığını hem de başkalarıyla olan ilişkilerini etkileyen birçok olumsuz duyguyu deneyimlemektedir (86, 87). Araştırmacılar kişilerin yaşadığı negatif duygulara karşı gelişen stresle baş etmeyi kolaylaştırmak için problem-duygu odaklı baş etme yöntemleri ve yaklaşma-kaçınma yöntemleri gibi farklı modeller geliştirmişlerdir (88, 89). Yaklaşma yöntemlerinde stres verici durumu çözmek için kişiler problemle yüzleştirilirken stresi artmakta, kaçınma yöntemlerinde ise stres kaynağından uzaklaşılarak stresi azaltılmaktadır (89). Ancak bu yöntemlerden yaklaşma yöntemlerinin daha istendik sonuçlarla ilişkili olduğu, kaçınmanın ise daha çok uyumsuzluk, yalnızlık ve kaygı ile ilişkili olduğu düşünülmektedir (90). Causey ve Dubow, yaklaşma-kaçınma yöntemini temel alarak sosyal destek arama, uzaklaşma, problem çözme, içselleştirme ve dışsallaştırma olacak şekilde 5 alt faktöre indirgemıştır (91). Konu ile ilgili yapılan araştırmalarda kadın ergenlerin içselleştirme ve sosyal destek arama davranışlarını, erkeklerin ise dışsallaştırmayı daha fazla kullandıkları bildirilmektedir (91, 92). Öte yandan öğretmene söyleme, bir arkadaştan yardım isteme ve görmezden gelme veya umursamama gibi davranışlar başarılı yöntemler olarak ele alınmaktadır (93, 94). İspanya'da üniversite öğrencileriyle yürütülen geriye dönük bir çalışmada öğrenciler en fazla problemi görmezden gelme, durumdan kaçma ve arkadaştan yardım istemeyi tercih etmişlerdir (95). Siber şiddetle başa çıkma yöntemlerinin araştırıldığı farklı çalışmalarda ise öğrencilerin genellikle kullanıcı adını,

elektronik posta adresini ya da telefon numarasını değiştirmek, sosyal medyada kendilerine istenmeyen mesaj gönderen kullanıcıları engellemek/bloklamak gibi teknik     mlere başvurdukları görülmektedir (2, 96). Türkiye’de Dijital şiddet Araştırması’nda ise çevrim içi şiddetle başa çıkmak için en sık başvurulan yöntemler arasında %65 oranında bloklamak/engellemek ve %39 oranında uygulama içinde şikayet etmek gelmektedir (9). Dijital flört şiddetini konu alan Yıldız ve  zarslan’ın çalışmasında ise kadınların şiddet karşısında kendilerini bu ortamlardan izole ederek tepki verdiği yani çevrim içi ortamları kullanmadığı ve sosyal medya hesaplarını kapattığı görülmektedir. Cinsel içerikli paylaşım veya şantaj durumunda, öğrencilerin kendi başlarına bu şiddetle başa çıkmaya çalıştıkları gözlemlemiş ancak genellikle daha genç kadınların şiddetle baş edebilmek için ebeveynlerden yardım alma ve hukuki yollara başvurma yöntemlerini kullandığı tespit edilmiştir (53).

 evrim içi şiddetin uygulayıcıları genellikle kontrolü sürdürme noktasında oldukça kararlıdır ve teknolojik aletler de bu kontrolü sağlamada en etkin araçlarındandır. şiddeti uygulayanlar mağdurun bilgilerini, onların cihazlarını izleyerek, çevrim içi hesaplarına erişerek, konumlarını izleyerek veya hakkında çevrim içi bilgi toplayarak elde ediyor olabilir.

 evrim içi şiddet olaylarından korunmak için kadınların alabileceği önlemler şu şekilde sıralanabilir (34):

- ✓ Failin kimliğini belirlemek için bilgi toplanabilir ve olaylar belgelenebilir,
- ✓ Ekran görüntüsü alınabilir,
- ✓ şiddet içeren davranış çevrim içi olduğunda, davranışın gerçekleştiği web sitesine veya uygulamaya rapor edilebilir,
- ✓ Yasal süreçleri öğrenmek için baroların konu ile ilgili komisyonları ile görüşülebilir,
- ✓ Kolluk birimlerine veya savcılığa suç duyurusunda bulunulabilir. Ayrıca  nlem alınması gereken durumlarda 6284 sayılı yasada yer alan uzaklaştırma kararı alınabilir,
- ✓ çevrim içi ortamlardaki içeriklerin 5651 sayılı yasa gereği kaldırılması talep edilebilir, aynı zamanda bu içeriklerle anılmak istemeyen kişinin unutulma hakkı kapsamında da bu içeriklerin kaldırılması mahkemeden talep edilebilir,
- ✓ çevrim içi şiddetle ilgili yasalar hakkında bilinçlenmek, hangi davranışın suç teşkil edeceğini bilmek ve mağduriyet durumunda haklarının neler olacağını öğrenmek için araştırma yapılabilir,

- ✓ Çevrim içi ortamlarda sadece kendine yönelik değil bir başkasına yönelik linç girişimlerini, cinsiyetçi söylemleri, çevrim içi şiddet içeren davranışları uygulama içinde şikayet edebilir ve faillerin hesaplarının kapatılmasına yardımcı olunabilir,
- ✓ Toplumsal cinsiyete dayalı çevrim içi şiddetle mücadele konusunda farkındalık yaratmak için çevrim içi/çevrim dışı kampanyalar düzenlenebilir, gündem oluşturulabilir, böylece çevrim içi şiddetin önlenmesine yönelik dijital aktivizm yapılabilir.

2.4.6. Çevrim İçi Cinsel Şiddetin Kadın Sağlığı Üzerindeki Etkileri

Kadına yönelik şiddet biçimlerinden biri olan çevrim içi şiddet, kadınların yaşamını her alanda olumsuz yönde etkilemektedir (46). Çevrim içi/siber şiddetin nedenlerinin belirlenmesi kadar etkilerinin de bilinmesi, çevrim içi ortamlarda yaşanan mağduriyetlerin bütün yönleriyle aydınlatılabilmesi için gereklidir (97). Kadınların gerçek hayatlarında yaşadığı şiddet olayları sonucu hissettikleri tehdit ortamı, sanal dünyada da devam etmektedir. Dolayısıyla kadınlar hem gerçek hem de sanal dünyada maruz kaldığı şiddet davranışları sebebiyle, kendisini güvende hissetmemektedir (36). Erkeklerle oranla kadınların çevrim içi şiddet olaylarına daha fazla olumsuz tepki verdiği ve daha çok zarar gördüğünü belirten çalışmalar mevcuttur (98, 99).

Siber şiddet kişilerin psikolojik ve psikoloji kaynaklı fiziksel sorunlar yaşamasına neden olduğu için psikiyatrik problemlerin artmasına yol açmaktadır (100). Psikolojik sağlığın yanı sıra stres ile ilgili rahatsızlıklar nedeniyle fizyolojik sağlığı da olumsuz yönde etkilemektedir (46). Çevrim içi şiddete uğrayan kadınlar sıklıkla üzüntü, öfke, şaşkınlık, korku, endişe, hayal kırıklığı, çaresizlik, suçluluk gibi duygular hissederek kendisini incinmiş, acınası ve sömürülmüş olarak görmektedir (46, 101-103). West çevrim içi şiddeti deneyimleyen kadınlarla yaptığı çalışmada, kadınların anksiyete, düşük benlik saygısı, kendine zarar verme ve intihar gibi duygu, düşünce ve davranışlara sahip olduğunu saptamıştır (104). Ayrıca deneyimlenen çevrim içi şiddet olayı ile kadınların güvenlik algısı zedelenmekte, sivil ve sosyal katılımı, eğitim ve istihdam fırsatları da olumsuz şekilde etkilenmektedir (105).

Özellikle genç yetişkinler arasında cinsel içerikli mesajlaşma ile başlayan iletişim, zamanla çevrim içi/siber şiddete dönüşmektedir (106). İspanya’da üniversite öğrencileri arasında gerçekleştirilen bir çalışmada bu tür mesajlaşma oranının %7-27 arasında olduğu ve bu durumun olumsuz sonucu olarak mağdurun intiharına kadar uzanabildiği

bildirilmiştir (14). Ayrıca bu tarz mağduriyetlerin öğrencilerin çevreyle ve arkadaşlarıyla olan ilişkilerini ve okul başarılarını olumsuz etkilediği, ders motivasyonlarının azalmasına ve ders notlarının düşmesine de sebep olduğu bildirilmektedir (107). Kanada’da çevrim içi cinsel şiddetin kadınlar üzerinde yarattığı etkileri inceleyen bir araştırmada, siber cinsel şiddete uğrama ile anksiyete, depresyon, stres ve travma sonrası stres bozukluğunun ilişkili olduğu gösterilmektedir (56). Bir diğer çevrim içi cinsel şiddet şekli olan intikam pornosu ile ilgili yapılan bir araştırma raporunda ise, şiddetin sonuçları; duygusal sıkıntılar, aile ve arkadaşlık ilişkilerini tehlikeye sokma, mağduriyete sebep olan materyali gören diğer kişiler tarafından alay edilme, hem sanal ortamda hem de gerçek yaşamda taciz ve takip edilme, iş veya okul hayatının etkilenmesiyle buralardan kovulma ya da ayrılma, iş bulmakta zorluk çekme, ismini sanal ortamda veya gerçek yaşamda yasal olarak değiştirmek durumunda kalma, var olan veya gelecekte olacak çocuklarının öğrenmesinden endişe duyma, intihar düşünceleri ve bir başkasının intikam pornosunu yayınlama olarak belirlenmiştir (108). Araştırma bulguları teknoloji ile hayatımıza giren çevrim içi cinsel şiddet olaylarının en az diğer şiddet türleri kadar kadın sağlığını etkilediği ve intihar düşüncesine kadar ciddi komplikasyonlara sebep olduğunu göz önüne sunmaktadır.

2.4.7. Çevrim İçi Cinsel Şiddette Hemşirenin Rolü

Çevrim içi şiddet, kişiler üzerinde çok yönlü ve olumsuz etkileri olan önemli bir sorundur. Şiddete maruz kalan kişi ilk etapta ne yapacağını bilemeyebilir veya korkabilir. Kişideki bu bilinmezlik hali çevrim içi şiddeti deneyimleme ihtimalini veya süresini arttırabilir. Ayrıca yaşanan çevrim içi şiddetin sıradan, önemsiz olarak değerlendirilmesi bu şiddeti normalleştirmekte ve şiddete maruz kalma bildirimini azaltmaktadır (109). Bu noktada günden güne artarak devam eden çevrim içi şiddet olaylarının önlenmesinde hemşirelere önemli görevler düşmektedir. Hemşirelerin, konunun önem ve ciddiyetinin farkında olması gerekmektedir (109-111). Öncelikle hemşireler, çevrim içi şiddeti önlemeye yönelik risk faktörlerini saptayarak girişimleri tasarlamalı, test etmeli ve girişimlerin etkinliğini arttırmak için çeşitli faaliyetlerde bulunmalıdır (112).

Çok yönlü çalışma alanı olan ve uzman bilgisi gerektiren hemşireliğin, çevrim içi şiddeti önleme noktasında okul çağındaki çocuklardan, ergenlere, yetişkinlerden, ailelere kısacası neredeyse toplumun tamamının konu hakkında bilgilendirilmesi ve farkındalıklarının arttırılmasına yönelik eğitici rolleri bulunmaktadır (100, 113). Çevrim içi şiddet olgusu, farklı yönleri ve farklı kavramları içinde barındırdığı için hemşireler,

multidisipliner yaklaşımla (sosyolog, psikolog, psikiyatrist vb.) eğitimler planlamalı ve danışmanlık sağlamalıdır (114).

Çevrim içi şiddetin nedenlerini inceleyen hemşireler mağduriyet durumlarına müdahalede aktif rol oynayarak, mağdura baş etme yöntemlerini öğretir ve sürecin daha erken safhada fark edilmesinde ve yönetilmesinde etkili olurlar (100). Bu kapsamda hemşireler gerek aileyle gerekse yakın çevreyle etkili iletişim kurarak bütüncül, koruyucu ve önleyici çalışmaları organize bir şekilde kullanırlar. Bununla birlikte toplum sağlığını gözetken ve korumada öncülük eden hemşireler araştırmacı, danışmanlık, eğitici, karar verici, liderlik, savunucu ve iletişimci rolleriyle sorumluluk alarak daha güvenli ve sağlıklı bir çevrenin oluşmasına önemli katkı sağlayabilirler (100,115).



3. MATERYAL VE METOT

3.1. Araştırmanın Türü

Bu araştırma tanımlayıcı ilişkisel olarak yapılmıştır.

3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

Araştırma, etik kurul onayı alındıktan sonra 25 Mart 2022 - 07 Mayıs 2022 tarihleri arasında, online platformda üniversitelerin ön lisans ve lisans düzeyinde öğrenim gören kız öğrencilerle yürütülmüştür.

3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini 2021-2022 eğitim-öğretim yılı bahar yarısında, Türkiye'deki üniversitelerin ön lisans ve lisans düzeyinde öğrenim gören 3.897.140 kız öğrenci oluşturmuştur (116).

Araştırma örneklemini belirlemek için yapılan güç analizi sonrası %2 hata payı, %98 güven seviyesine göre örneklem sayısının en az 525 öğrenci olarak saptanmıştır. Araştırmada örneklem seçiminde kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 604 üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmaya 8 Vakıf Üniversitesinden 31 öğrenci, 52 Devlet Üniversitesinden 573 öğrenci olmak üzere toplamda 60 farklı üniversiteden 604 kız öğrenci dahil edilmiştir. Öğrencilerin okudukları üniversite ve fakültelerin dağılımı Tablo 3.1'de gösterilmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %57.8'inin Fırat Üniversitesi'nde okuduğu, %40.1'inin Sağlık Bilimleri, %26.7'sinin İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi öğrencisi olduğu saptanmıştır (Tablo 3.1).

Tablo 3.1. Öğrencilerin Okudukları Üniversite ve Fakültelerin Dağılımı

Üniversiteler	n	%
Fırat Üniversitesi	349	57.8
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	30	5.0
Karabük Üniversitesi	17	2.8
Erzurum Teknik Üniversitesi	14	2.3
Muş Alparslan Üniversitesi	13	2.2
Bingöl Üniversitesi	13	2.2
Üsküdar Üniversitesi	10	1.7
Dokuz Eylül Üniversitesi	10	1.7
Akdeniz Üniversitesi	10	1.7
Ardahan Üniversitesi	9	1.5
Lokman Hekim Üniversitesi	9	1.5
Marmara Üniversitesi	9	1.5
Diğer Üniversiteler	111	18.4
Fakülte		
Sağlık Bilimleri Fakültesi	242	40.1
İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi	161	26.7
Eğitim Fakültesi	50	8.3
Fen-Edebiyat Fakültesi	27	4.5
Hemşirelik, Tıp Fakültesi	24	4.0
Sağlık Hizmetleri MYO	20	3.3
Diğer (İktisadi ve İdari Bilimler, İlahiyat, İşletme, Mühendislik Fakültesi ...vb.)	80	13.1
TOPLAM	604	100.0

Araştırmaya Alınma Kriterleri

- 18 yaşından küçük olmamak
- Aktif internet kullanıcısı olmak
- Akıllı telefon kullanıyor olmak

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırma verileri 25 Mart 2022 - 07 Mayıs 2022 tarihleri arasında, elektronik ortamda Google form aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma verilerinin toplanmasında araştırmacı tarafından oluşturulan Katılımcı Tanıtım Formu (Ek-2) ve çevrim içi cinsel şiddete maruz kalan öğrencilerin şiddetle başa çıkma düzeylerinin belirlenmesi için Ergenlere Yönelik Siber Zorbalıkla Başa Çıkma Ölçeği (SZBÇÖ, Ek-3) kullanılmıştır.

3.5. Veri Toplama Araçları

Veriler, Katılımcı Tanıtım Formu ve SZBÇÖ ile Google form üzerinden toplanmıştır. Anketin anlaşılabilirliğini değerlendirmek için araştırmacı tarafından 10 üniversite öğrencisine yüz yüze, 10 üniversite öğrencisine de online ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulama sonucunda bazı soruların sıralamasında değişiklik yapılmıştır. Araştırmada ön uygulama sonuçları araştırma verilerine dâhil edilmemiştir. Çalışmada kullanılan ölçek ergenlere yönelik olduğundan maruz kaldığını belirten öğrencilerin verilerinin araştırmaya dahil edilmesi noktasında geç ergenlik dönemi olan 25 yaş üst sınır olarak alınmıştır (117). Çevrim içi cinsel şiddete maruz kalan öğrencilerin yaşları değerlendirildiğinde tümünün 25 yaş üst sınırının altında olduğu görüldüğü için verilerin tamamı araştırmaya dahil edilmiştir.

3.5.1. Katılımcı Tanıtım Formu

Katılımcı Tanıtım Formu iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilerin “sosyo-demografik özellikleri” (yaş, okudukları üniversite, fakülte/yüksekokul ve sınıf), “interneti kullanma özellikleri” ve “sosyal ağları kullanma özellikleri” ile ilgili 8 sorudan oluşmaktadır. İkinci bölüm ise, “şiddete maruz kalma durumu”, “çevrim içi cinsel şiddet deneyimleri ve sıklığı”, “maruz kalınan platform özellikleri”, “şiddet uygulayıcısının özellikleri” ve “şiddet sonrası yaşanan hisler” ile alakalı 21 sorudan oluşmaktadır. Çevrim içi cinsel şiddet deneyimlerinin belirlenmesine yönelik, “Sizi rahatsız edecek şekilde cinsel içerikli mesajlar/e-mailler gönderildi mi?”, “Sizi rahatsız edecek şekilde cinsel içerikli fotoğraflar, videolar gönderildi mi?”, “Fiziksel özelliklerinizle, cinsel kimliğinizle ya da farklı bir özelliğinizle ilgili size rahatsız edici cinsel içerikli yorumlar yapıldı mı?”, “Çevrim içi ortamlarda sizden sekse ilişkin davranışlar sergilemeniz istendi mi?”...vb. 14 soru sorulmuştur. Çevrim içi cinsel şiddet sorularının belirlenmesi için araştırma öncesinde konu ile ilgili literatür taraması yapılmış fakat çevrim içi cinsel şiddet ölçeğine ulaşılamamıştır. Bu nedenle araştırmacı tarafından, konuyla ilgili yapılan önceki araştırmalardan sorular derlenerek çevrim içi cinsel şiddet kapsamında değerlendirilen sorular hazırlanmıştır (9, 12, 18, 20, 34, 36, 41, 53, 54, 56-60, 65, 85, 118).

3.5.2. Ergenlere Yönelik Siber Zorbalıkla Başa Çıkma Ölçeği

Ergenlerin siber zorbalıkla başa çıkma davranışlarını belirlemek amacıyla Peker ve arkadaşları tarafından geliştirilen ölçek dört alt boyuttan oluşmaktadır (Ek-3). Bunlar; “sosyal destek arama”, “yardım arama”, “mücadele etme” ve “çevrim içi güvenlik” alt boyutlarıdır. Ölçekte yer alan maddelerle ilgili katılma düzeyini ifade etmek için 4’lü Likert tipi dereceleme kullanılmış ve bu derecelendirme “*Hiçbir Zaman (1), Bazen (2), Genellikle (3), Her Zaman (4)*” şeklinde oluşturulmuştur. Ölçekten alınabilecek en düşük ve en yüksek puanlar sosyal destek arama boyutu için 3-12, yardım arama boyutu için 5-20, mücadele etme boyutu için 4-16, çevrim içi güvenlik boyutu için 5-20’dir. 17 madde ve dört alt boyuttan oluşan ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayılarının alt boyutlar için, .70-.86; iki yarı test güvenilirliğinin alt boyutlar için, .66-.86; test tekrar test güvenilirliğinin alt boyutlar için, .68-.83 arasında olduğu saptanmıştır (119). Bu araştırmada ise ölçeğin Cronbach Alpha katsayıları, sosyal destek arama alt boyutu için 0.92, yardım arama alt boyutu için 0.91, mücadele etme alt boyutu için 0.78 ve çevrim içi güvenlik alt boyutu için 0.85 olarak tespit edilmiştir.

3.6. Araştırmanın Değişkenleri

Bağımlı Değişkenler: SZBÇÖ’den alınan puanlardır.

Bağımsız Değişkenler: Sosyo-demografik özellikler, internet kullanım özellikleri, sosyal ağların kullanım özellikleri, çevrim içi cinsel şiddet deneyimiyle ilgili özellikler, şiddete maruz kalınma durumları, şiddetin uygulandığı platformun özellikleri, şiddeti uygulayan kişinin özellikleri ve maruziyet sonrası yaşanan hislerdir.

3.7. Verilerin Değerlendirilmesi ve Analizi

Araştırmacı tarafından Google Forms üzerinden elde edilen veriler Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) 22.0 isimli istatistiksel analiz programına aktarılmıştır. Analiz sürecinde, birden fazla seçeneğin işaretlenebildiği soruların SPSS tarafından analizinin yapılabilmesi için gerekli düzenleme yapılmıştır. Verilerin analizinde aritmetik ortalama, standart sapma, çarpıklık ve basıklık katsayıları, normal dağılım gösteren verilerde Tek yönlü varyans analizi (ANOVA), normal dağılım göstermeyen verilerde Kruskal Wallis ve Mann-Whitney U analizi kullanılmıştır. Gruplar arası kategorik değişkenlerin karşılaştırılmasında Ki-kare analizi (Pearson Chi-kare) uygulanmıştır. Sürekli değişkenlerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov-

Smirnov testi ile değerlendirilmiştir. İkili grupların karşılaştırılmasında Student t testi kullanılmıştır. Analizlerde istatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

Bu çalışmada ölçek alt boyutlarının normal dağılım gösterip göstermediği belirlenmiştir. Normallik testi için Skewness ve Kurtosis değerlerine bakılmıştır. Sosyal Destek Arama, Yardım Arama, Mücadele Etme alt boyutlarında Skewness ve Kurtosis değerleri $-1.5/+1.5$ değerleri arasında kalırken; Çevrim İçi Güvenlik alt boyutunda Skewness değeri -1.455 , Kurtosis değeri 2.167 olduğundan, sadece bu alt boyut için nonparametrik testler kullanılmıştır. Kurtosis ve Skewness değerleri -1.5 ile $+1.5$ olduğu zaman normal dağılım olduğu kabul edilmektedir (120).

3.8. Araştırmanın Etik İlkeleri

Araştırmanın yapılması için İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (2022/ 2858) (Ek-4) etik onay alınmıştır. Araştırma verilerinin toplanmasında kullanılan SZBÇÖ ölçeği için, ölçeği geliştiren yazardan ölçeğin bu çalışmada kullanılmasına ilişkin gerekli izin alınmıştır. Araştırmaya katılacak öğrenciler araştırma hakkında bilgilendirilmiş, bireysel bilgilerinin üçüncü şahıslarla paylaşılmayacağı belirtilmiştir. Araştırmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayandırılmış olup öğrenciler anket sorularını “izin veriyorum” linkini seçtikten sonra cevaplamaya başlamışlardır (Ek-2).

3.9. Araştırmanın Sınırlılığı ve Genellenabilirliği

Araştırma verilerinin online toplanması bu araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

Bu çalışma sadece örneklem grubuna dahil olan öğrencilerin sonuçları ile sınırlıdır, genellenemez.

4. BULGULAR

Araştırmada toplanan verilerin istatistiksel analiz sonuçlarına tablolar halinde bu bölümde yer verilmiştir.

Tablo 4.1. Öğrencilerin Tanıtıcı Özelliklerinin Dağılımı

Özellikler	n	(%)
Yaş grupları*		
18-19 yaş	136	22.5
20-22 yaş	377	62.4
23 yaş ve üstü	91	15.1
Sınıf		
1. sınıf ve Hazırlık	222	36.8
2. sınıf	169	28.0
3. sınıf	120	19.9
4. sınıf ve üzeri	93	15.3
Toplam	604	100.0

*Yaş Ortalaması 21.20 ± 2.67 (Min-Max:18-46 yaş)

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin tanıtıcı özellikleri Tablo 4.1’de verilmiştir. Araştırmada öğrencilerin yaş ortalamasının 21.20 ± 2.67 , %62.4’ünün 20-22 yaş aralığında olduğu, %36.8’inin ise 1. sınıf ve hazırlık sınıfında okuduğu saptanmıştır.

Tablo 4.2. Öğrencilerin İnternet ve Sosyal Medya Kullanım Özellikleri (N=604)

Özellikler	N	(%)
İnternet Kullanım Süresi\Günde		
1 saatten az	12	2.0
1-2 saat	78	12.9
3-4 saat	241	39.9
5 saat ve üzeri	273	45.2
İnternet Kullanırken Kendini Güvende Hissetme Durumu		
Evet	87	14.4
Hayır	517	85.6
Sosyal Ağ Kullanım Türü** (n=2746)		
WhatsApp	596	21.7
Instagram	518	18.9
Youtube	495	18.0
Snapchat	287	10.4
Twitter	285	10.4
Telegram	196	7.1
Pinterest	135	4.9
Facebook	76	2.8
Tiktok	65	2.4
MSN, LinkedIn	65	2.4
Skype, Swarm	28	1.0
Sosyal Ağları Kullanım Amacı** (n=3079)		
Film İzleme/Müzik Dinleme	503	20.2
İletişim Kurma/Sosyal İlişki Sürdürme	480	19.3
Zaman Geçirme	432	17.3
Araştırma/Eğitim	383	15.4
İçerik, Video, Fotoğraf vs. Paylaşma	305	12.2
Alışveriş	304	12.2
Oyun Oynama	84	3.4

*İnternet Kullanım Süresi/Günde Ortalama 3.45 ± 0.91

** Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Araştırmaya dahil edilen öğrencilerin internet ve sosyal medyaya ilişkin özellikleri Tablo 4.2’de verilmiştir. Öğrencilerin günlük internet kullanım sürelerinin ortalaması 3.45 ± 0.91 olup, %45.2’sinin günlük internet kullanım süresinin 5 saat ve üzeri olduğu, %85.6’sının interneti kullanırken “kendini güvende hissetmediği”, %21.7’sinin “WhatsApp” kullandığı ve %20.2’sinin sosyal ağları “film izleme/müzik dinleme” amacıyla kullandığı belirlenmiştir.

Tablo 4.3. Öğrencilerin Çevrim İçi Cinsel Şiddete Maruz Kalma Dağılımı

Çevrim İçi Cinsel Şiddete Maruz Kalma Durumu	n	%
Maruz kaldım	150	24.8
Maruz kalmadım	454	75.2
Toplam	604	100.0

Öğrencilerin çevrim içi cinsel şiddete maruz kalma durumuna ilişkin özelliklerinin dağılımı Tablo 4.3’de verilmiştir. Öğrencilerin %75.2’si cinsel şiddete maruz kalmadığını belirtirken, %24.8’i hayatının herhangi bir döneminde çevrim içi cinsel şiddete maruz kaldığını belirtmiştir.

Tablo 4.4. Öğrencilerin Deneyimledikleri Çevrim İçi Cinsel Şiddet Örneklerinin Dağılımı (N=150)

Özellikler	n	%*
Rahatsız edecek şekilde cinsel içerikli mesaj/e-mail alma	149	14.3
Rahatsız edecek şekilde cinsel içerikli fotoğraf/video alma	148	14.2
Numara gizlenerek aranıp, rahatsız edici müstehcen sesler çıkarılma	118	11.4
Fiziksel özellik ve cinsel kimlikle ilgili rahatsız edici cinsel içerikli yorumlar alma	102	9.8
Sosyal medyada özel hayatla ilgili cinsel içerikli sorular sorulma	98	9.4
Sekse ilişkin davranış sergilemeye zorlanma	97	9.3
Sosyal medyada yapılan yer paylaşımlarından konum tespiti ile izinsiz izlenme	71	6.8
Çevrim içi cinsel şiddet tehditleri alma	70	6.7
Çevrim içi ortamlarda cinsel içerikli söylenti çıkarılıp yanlış bilgiler yayılma	49	4.7
İzinsiz cinsel içerikli görüntü kaydı	44	4.3
İzinsiz çekilen cinsel içerikli görüntülerle şantaja maruz kalma	28	2.7
Müstehcen içerikli görüntü/film izlemeye zorlanma	28	2.7
İnternette tanıştığı biriyle zorla çevrim dışı cinsel ilişki yaşama	24	2.3
İzinsiz çekilen cinsel içerikli görüntülerin internette yayılması	14	1.4
Toplam	1040	100.0

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Öğrencilerin deneyimledikleri çevrim içi cinsel şiddet örneklerinin dağılımı Tablo 4.4’de verilmiştir. Tablo incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %14.3’üne rahatsız edecek şekilde cinsel içerikli mesajlar/e-mailler gönderildiği, %14.2’sine rahatsız edecek şekilde cinsel içerikli fotoğraflar, videolar gönderildiği, %11.4’üne numara gizlenerek aranıp, rahatsız edici müstehcen sesler çıkarıldığı belirlenmiştir.

Tablo 4.5. Hayatlarının Herhangi Bir Döneminde Çevrim İçi Cinsel Şiddete Maruz Kalan Öğrencilerin Maruziyet Sıklığının Dağılımları (N=150)

Özellikler	n	%
Rahatsız edici cinsel içerikli mesaj/e-mail/fotoğraf/video alma		
Bir kez	26	22.0
2-3 kez	50	42.4
4-5 kez	14	11.9
6 ve daha fazlası	28	23.7
Numara gizlenerek aranıp. rahatsız edici müstehcen sesler çıkarılma		
Bir kez	28	41.2
2-3 kez	21	30.9
4-5 kez	7	10.3
6 ve daha fazlası	12	17.6
Çevrim içi ortamda cinsel içerikli söylenti çıkarılıp yanlış bilgiler yayılma		
Bir kez	15	45.5
2-3 kez	11	33.3
4-5 kez	1	3.0
6 ve daha fazlası	6	18.2
Fiziksel özellik ve cinsel kimlikle ilgili rahatsız edici cinsel içerikli yorumlar alma		
Bir kez	31	40.3
2-3 kez	26	33.8
4-5 kez	5	6.5
6 ve daha fazlası	15	19.5
Sosyal medyada özel hayatla ilgili cinsel içerikli sorular sorulma		
Bir kez	34	52.3
2-3 kez	19	29.2
4-5 kez	3	4.6
6 ve daha fazlası	9	13.8
Sosyal medyada yapılan paylaşımlardan konum tespiti ile izinsiz izlenme		
Bir kez	34	36.2
2-3 kez	37	39.4
4-5 kez	7	7.4
6 ve daha fazlası	16	17.0
İzinsiz cinsel içerikli görüntü kaydı, internette yayılması ve şantaj amaçlı kullanımı		
Bir kez	12	60.0
2-3 kez	4	20.0
4-5 kez	0	0.0
6 ve daha fazlası	4	20.0
Çevrim içi cinsel şiddet tehditleri alma		
Bir kez	25	44.6
2-3 kez	21	37.5
4-5 kez	3	5.4
6 ve daha fazlası	7	12.5
Sekse ilişkin davranış sergilemeye ve müstehcen içerikli görüntü izlemeye zorlanma		
Bir kez	10	45.5
2-3 kez	10	45.5
4-5 kez	1	4.5
6 ve daha fazlası	1	4.5
İnternette tanıştığı biriyle zorla çevrim dışı cinsel ilişki yaşama		
Bir kez	13	65.0
2-3 kez	4	20.0
4-5 kez	3	15.0
6 ve daha fazlası	0	0.0

Araştırmada çevrim içi cinsel şiddete maruz kalan öğrencilerin maruz kalma sıklığının dağılımları Tablo 4.5'te verilmiştir. Öğrencilerin %42.4'ü 2-3 kez rahatsız edecek şekilde cinsel içerikli mesaj/e-mail/fotoğraf/video gönderimi, %41.2'si bir kez numara gizlenerek aranıp, rahatsız edici müstehcen seslere maruz kaldığı, %45.5'i hakkında bir kez çevrim içi ortamlarda cinsel içerikli söylenti çıkarılıp yanlış bilgi yayıldığı, %40.3'ü bir kez fiziksel özellikleriyle, cinsel kimliğiyle ya da farklı bir özelliğiyle ilgili rahatsız edici cinsel içerikli yorumlara maruz kaldığı, %52.3'üne bir kez mesaj içeriklerinde ya da sosyal medya paylaşımları altına özel hayatıyla ilgili cinsel içerikli sorular sorulduğu saptanmıştır. Öğrencilerin %39.4'ü 2-3 kez sosyal medyada yapılan paylaşımlardan konum tespiti ile izinsiz izlenilmesine maruz kaldığı, %60'ı bir kez izinsiz cinsel içerikli görüntüsünün çekildiği, internette yayılması ve şantaj amaçlı kullanımına maruz kaldığı, %44.6'sı bir kez çevrim içi ortamlarda cinsel şiddet tehditlerine maruz kaldığı, %45.5'i 2-3 kez sekse ilişkin davranış sergilemeye ve müstehcen içerikli görüntü izlemeye zorlandığı ve %65'i bir kez internette tanıştığı biriyle zorla (tehdit, şantaj vb. yoluyla) çevrim dışı cinsel ilişki yaşamaya maruz kaldığı belirlenmiştir.

Tablo 4.6. Çevrim İçi Cinsel Şiddetin Uygulandığı Platformlara ve Şiddet Uygulayan Kişiye İlişkin Özelliklerin Dağılımı

Özellik	n	%
Çevrim İçi Cinsel Şiddete Maruz Kalınan Platform (n=244)		
Instagram	117	48.0
Facebook	29	11.9
WhatsApp	29	11.9
Twitter	23	9.4
Telefon	16	6.5
Diğer (Online Oyun, Tiktok, SMS, Youtube... vb.)	30	12.3
Çevrim İçi Cinsel Şiddet Uygulayan Kişi		
Yabancı biri	99	66.0
Tanıdık biri	11	7.3
Hem yabancı hem tanıdık biri	40	26.7
Tanıdık Biri İse Yakınlık Derecesi		
Arkadaş/Akraba	31	60.7
Eş/partner	20	39.3
Çevrim İçi Cinsel Şiddet Uygulayan Kişinin Yaşını Bilme Durumu		
Evet	57	38.0
Hayır	93	62.0
Toplam	150	100.0

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Öğrencilerin çevrim içi cinsel şiddete hangi platformlarda maruz kaldığı ve çevrim içi cinsel şiddeti uygulayan kişiye ait özellikler Tablo 4.6’da verilmiştir. Çevrim içi cinsel şiddetin en çok uygulandığı sosyal platformun %48 oranında Instagram olduğu, maruz kalanların %66’sının yabancı kişi tarafından çevrim içi cinsel şiddete maruz bırakıldığı saptanmıştır. Çevrim içi cinsel şiddete tanıdık biri tarafından maruz bırakıldığını belirten öğrencilerin %60.7’sinin akraba/arkadaş tarafından maruz kaldığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin %62’sinin çevrim içi cinsel şiddet uygulayan kişinin yaşını bilmediği saptanmıştır. Tabloda yer almayan bir diğer bulgumuz ise çevrim içi cinsel şiddet uygulayan kişinin yaş ortalaması olup, 27.54 ± 6.56 olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4.7. Çevrim İçi Cinsel Şiddete Maruz Kalanların Verdiği Duygusal Tepkilerin Dağılımı (N=150)

Duygusal Tepkiler	n	%*
Sinirlendim/ Öfke duydum	85	15.8
Kendi güvenliğim konusunda kaygılandım/ Endişe ettim	61	11.3
Utanç duydum	57	10.6
Panikledim/Korktum	52	9.7
Ailem / Arkadaşlarımın duymasından korktum	50	9.3
Şaşkın/ Çaresiz/ Güçsüz hissettim	50	9.3
Üzüntü duydum/ Ağladım	41	7.6
Olayı görmezden geldim	32	5.9
Kendimi suçladım	28	5.2
Kendime olan güvenimi kaybettim	26	4.8
Kendimi ciddi bir şey olmadığına inandırdım	21	3.9
İnsanlarla görüşmeyi kestim	15	2.8
İntikam almak istedim	10	1.9
İntihar etmeyi düşündüm	10	1.9
Toplam	538	100.0

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Öğrencilerin yaşadığı çevrim içi cinsel şiddet örneğini düşündüğünde neler hissettiği sorgulandığında, öğrenciler en yüksek oranla “Sinirlendim/ Öfke duydum” (%15.8), “Kendi güvenliğim konusunda kaygılandım/ Endişe ettim” (%11.3) ve “Utanç duydum” (%10.6) cevabını vermişlerdir (Tablo 4.7).

Tablo 4.8. Öğrencilerin Çevrim İçi Cinsel Şiddet Maruziyet Durumlarının Okudukları Sınıf, İnternet Kullanım Süresi ve Güvenlik Hissi İle Karşılaştırılması

		Maruz Kalan		Maruz Kalmayan		İstatistiksel Test*	Anlamlılık
Özellik		n	%	n	%	X ²	p
Sınıf	1. sınıf ve Hazırlık	66	44.0	156	34.4	8.815	0.066
	2. sınıf	42	28.0	127	28.0		
	3. sınıf	29	19.3	91	20.0		
	4. sınıf ve üzeri	13	8.7	80	17.6		
Günlük İnternet Kullanım Süresi	1 saatten az	4	2.7	8	1.8	4.770	0.189
	1-2 saat	20	13.3	58	12.8		
	3-4 saat	49	32.7	192	42.3		
	5 saat ve üzeri	77	51.3	196	43.1		
Kendini Güvende hissetme	Evet	9	6.0	78	17.2	11.432	0.001
	Hayır	141	94.0	376	82.8		
Toplam		150	100.0	454	100.0		

*X²: Ki-kare Testi.

Öğrencilerin çevrim içi cinsel şiddet maruziyet durumlarının okunulan sınıf, internet kullanım süresi ve güvenlik hissi ile karşılaştırılması Tablo 4.8’de verilmiştir. Çevrim içi cinsel şiddete maruz kalan öğrencilerin internette kendini güvende hissetme oranı (%6) maruz kalmayan öğrencilerin oranından (%17.2) anlamlı şekilde düşük bulunmuştur (p=0.001). Çevrim içi cinsel şiddet maruziyet durumunun okunulan sınıf ve günlük internet kullanım süresi açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır (Tablo 4.8, p>0.05).

Tablo 4.9. Kullanılan Sosyal Ağlara Göre Çevrim İçi Cinsel Şiddete Maruz Kalma Durumunun Karşılaştırılması

Sosyal Ağlar		Maruz kalan		Maruz kalmayan		İstatistiksel Test*	Anlamlılık
		n	%	n	%	X ²	p
WhatsApp	Evet	147	98.0	449	98.9	0.697	0.404
	Hayır	3	2.0	5	1.1		
Instagram	Evet	136	90.7	382	84.1	3.932	0.047
	Hayır	14	9.3	72	15.9		
Youtube	Evet	129	86.0	366	80.6	2.209	0.137
	Hayır	21	14.0	88	19.4		
Snapchat	Evet	83	55.3	204	44.9	4.889	0.027
	Hayır	67	44.7	250	55.1		
Twitter	Evet	97	64.7	188	41.4	24.471	<0.001
	Hayır	53	35.3	266	58.6		
Telegram	Evet	55	36.7	141	31.1	1.577	0.209
	Hayır	95	63.3	312	68.9		
Pinterest	Evet	42	28.0	93	20.5	3.669	0.055
	Hayır	108	72.0	361	79.5		
Facebook	Evet	27	18.0	49	10.8	5.324	0.021
	Hayır	123	82.0	405	89.2		
Tiktok	Evet	20	13.3	45	9.9	1.374	0.241
	Hayır	130	86.7	409	90.1		
LinkedIn	Evet	13	8.7	20	4.4	3.964	0.046
	Hayır	137	91.3	434	95.6		
MSN	Evet	10	6.7	22	4.8	0.745	0.388
	Hayır	140	93.3	432	95.2		
Swarm	Evet	1	0.7	0	0	3.032	0.248
	Hayır	149	99.3	454	100.0		
Skype	Evet	13	8.7	14	3.1	8.230	0.004
	Hayır	137	91.3	440	96.9		
Toplam		150	100.0	454	100.0		

*X²: Ki-kare Testi.

Araştırmada çevrim içi cinsel şiddete maruz kalan öğrencilerin Instagram kullanma oranı (%90.7) maruz kalmayan öğrencilerin oranından (%84.1) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur (p=0.047). Çevrim içi cinsel şiddete maruz kalan öğrencilerin Snapchat kullanma oranı (%55.3) maruz kalmayan öğrencilerin oranından (%44.9) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur (p=0.027). Çevrim içi cinsel şiddete maruz kalan öğrencilerin Twitter kullanma oranı (%64.7) maruz kalmayan öğrencilerin oranından (%41.4) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur (p<0.001). Çevrim içi cinsel şiddete maruz

kalan öğrencilerin Facebook kullanma oranı (%18) maruz kalmayan öğrencilerin oranından (%10.8) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur ($p=0.021$). Çevrim içi cinsel şiddete maruz kalan öğrencilerin LinkedIn kullanma oranı (%8.7) maruz kalmayan öğrencilerin oranından (%4.4) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur ($p=0.046$). Çevrim içi cinsel şiddete maruz kalan öğrencilerin Skype kullanma oranı (%8.7) maruz kalmayan öğrencilerin oranından (%3.1) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur ($p=0.004$, Tablo 4.9).

Tablo 4.10. Sosyal Ağların Kullanım Amaçlarına Göre Çevrim İçi Cinsel Şiddete Maruz Kalma Durumlarının Karşılaştırılması

Sosyal Ağları Kullanma Amaçları		Maruz kalan		Maruz kalmayan		İstatistiksel Test*	Anlamlılık
		n	%	n	%		
İletişim kurma/Sosyal ilişki sürdürme	Evet	123	82.0	357	78.6	0.783	0.376
	Hayır	27	18.0	97	21.4		
Araştırma/Eğitim	Evet	98	65.3	285	62.8	0.318	0.573
	Hayır	52	34.7	169	37.2		
İçerik, Video, Fotoğraf vs. paylaşma	Evet	87	58.0	218	48.0	4.494	0.034
	Hayır	63	42.0	236	52.0		
Oyun Oynama	Evet	27	18.0	57	12.6	2.792	0.095
	Hayır	123	82.0	397	87.4		
Zaman geçirme	Evet	118	78.7	314	69.2	5.000	0.025
	Hayır	32	21.3	140	30.8		
Film İzleme/Müzik Dinleme	Evet	124	82.7	379	83.5	0.054	0.817
	Hayır	26	17.3	75	16.5		
Alışveriş	Evet	79	52.7	225	49.6	0.435	0.509
	Hayır	71	47.3	229	50.4		
Toplam		150	100.0	454	100.0		

*X²: Ki-kare Testi.

Araştırmada çevrim içi cinsel şiddete maruz kalan öğrencilerin sosyal ağları içerik, video, fotoğraf vs. paylaşma amacı ile kullanma oranı (%58) maruz kalmayan öğrencilerin oranından (%48) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur ($p=0.034$). Çevrim içi cinsel şiddete maruz kalan öğrencilerin sosyal ağları zaman geçirme amacı ile kullanma oranı (%78.7) maruz kalmayan öğrencilerin oranından (%69.2) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur ($p=0.025$, Tablo 4.10).

Tablo 4.11. Öğrencilerin SZBÇÖ Ortalamalarının Dağılımı

SZBÇÖ Alt Boyutlar	Ölçekten Alınan Min-Max Puan	Araştırmadan Alınan Min-Max Puan	X±SS
Sosyal Destek Arama	3-12	3-12	7.30±2.64
Yardım Arama	5-20	5-20	9.66±4.41
Mücadele Etme	4-16	4-16	12.13±3.23
Çevrim İçi Güvenlik	5-20	5-20	16.82±3.50

Araştırmada çevrim içi cinsel şiddete maruz kalan öğrencilerin SZBÇÖ puan ortalamalarının dağılımı Tablo 4.11’de verilmiştir. Öğrencilerin SZBÇÖ “Sosyal Destek Arama” alt boyutundan 7.30±2.64, “Yardım Arama” alt boyutundan 9.66±4.41, “Mücadele Etme” alt boyutundan 12.13±3.23 ve “Çevrim İçi Güvenlik” alt boyutundan 16.82±3.50 puanı aldığı saptanmıştır.

Araştırmaya dahil edilen öğrencilerin SZBÇÖ puan ortalamalarına göre tanıtıcı özellikleri ve günlük internet kullanım süresi dağılımı Tablo 4.12’de verilmiştir. Araştırmada SZBÇÖ ile yaş grubu, sınıf ve günlük internet kullanım süresi arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.12. Öğrencilerin Tanıtıcı Özellikleri ve İnterneti Kullanma Süresine Göre SZBÇÖ Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Özellikler		Sosyal Destek Arama	Yardım Arama	Mücadele Etme	Çevrim İçi Güvenlik
	n	X±SS	X±SS	X±SS	X±SS
Yaş Grupları					
18-19 yaş	47	7.34±2.82	9.51±4.26	12.65±3.47	16.95±2.50
20-22 yaş	84	7.30±2.65	10.00±4.56	11.72±3.13	16.48±4.08
23-25 yaş	19	7.15±2.21	8.52±4.12	12.63±2.94	17.94±2.63
İstatistiksel Test ve Anlamlılık		F=0.033 p=0.967	F=0.901 p=0.408	F=1.521 p=0.222	KW=2.695 p=0.260
Sınıf					
1. sınıf ve Hazırlık	66	7.20±2.94	9.44±4.57	12.30±3.13	16.73±3.07
2. sınıf	42	7.33±2.67	9.80±4.35	12.42±3.60	17.02±3.87
3. sınıf	29	7.44±2.21	10.17±4.74	11.27±3.35	16.79±4.04
4. sınıf ve üzeri	13	7.00±2.00	8.00±2.19	12.15±2.47	16.38±3.66
İstatistiksel Test ve Anlamlılık		F=0.281 p=0.890	F=1.464 p=0.216	F=0.653 p=0.626	KW=1.656 p=0.647
Günlük İnternet Kullanım Süresi					
1 saatten az	4	6.75±0.95	10.75±4.57	12.00±1.63	17.50±3.69
1-2 saat	20	6.45±2.50	7.90±4.08	12.20±2.80	16.60±3.50
3-4 saat	49	7.75±2.55	10.59±4.55	12.30±2.98	16.79±3.04
5-6 saat	52	7.28±2.68	9.98±4.27	12.19±3.70	16.55±4.04
7 saatten fazla	25	7.20±2.98	8.40±4.30	11.64±3.34	17.48±3.29
İstatistiksel Test ve Anlamlılık		F=0.931 p=0.448	F=2.033 p=0.093	F=0.184 p=0.946	KW=1.458 p=0.834

F: One-Way Anova Testi, KW: Kruskal Wallis Testi.

Çevrim içi cinsel şiddete maruz kalan öğrencilerin SZBÇÖ puan ortalamaları ile sosyal ağları kullanma amaçları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$, Tablo 4.13).

Tablo 4.13. Çevrim İçi Cinsel Şiddete Maruz Kalan Öğrencilerin SZBÇÖ Puan Ortalamalarının Sosyal Ağları Kullanma Amaçlarına Göre Dağılımı

Sosyal Ağları Kullanma Amaçları		Sosyal Destek Arama	Yardım Arama	Mücadele Etme	Çevrim İçi Güvenlik
	n	X±SS	X±SS	X±SS	X±SS
İletişim kurma/Sosyal ilişki sürdürme					
Evet	480	7.28±2.66	9.58±4.54	12.32±3.24	16.93±3.52
Hayır	124	7.30±2.57	9.74±3.82	11.00±3.23	16.11±3.91
İstatistiksel Test ve Anlamlılık		t=-0.021 p=0.983	t=-0.174 p=0.862	t=1.911 p=0.058	t=1.070 p=0.286
Araştırma/egitim					
Evet	383	7.11±2.55	9.56±4.51	12.28±3.17	16.87±3.42
Hayır	221	7.62±2.78	9.69±4.26	11.71±3.45	16.62±3.93
İstatistiksel Test ve Anlamlılık		t=-1.114 p=0.267	t=-0.173 p=0.863	t=1.005 p=0.317	t=0.408 p=0.684
İçerik, Video, Fotoğraf vs. paylaşma					
Evet	305	7.26±2.67	9.56±4.40	12.34±3.17	16.63±3.52
Hayır	299	7.32±2.61	9.67±4.46	11.71±3.40	16.98±3.70
İstatistiksel Test ve Anlamlılık		t=-0.121 p=0.904	t=-0.141 p=0.888	t=1.166 p=0.245	t=-0.591 p=0.555
Oyun Oynama					
Evet	84	7.11±2.65	9.67±4.72	12.85±3.15	16.67±3.51
Hayır	520	7.33±2.64	9.59±4.36	11.91±3.29	16.80±3.62
İstatistiksel Test ve Anlamlılık		t=-0.381 p=0.704	t=0.078 p=0.938	t=1.358 p=0.177	t=-0.181 p=0.857
Zaman geçirme					
Evet	432	7.39±2.73	9.64±4.42	12.25±3.12	16.69±3.54
Hayır	172	6.91±2.23	9.50±4.44	11.44±3.78	17.13±3.81
İstatistiksel Test ve Anlamlılık		t=0.920 p=0.359	t=0.154 p=0.878	t=1.255 p=0.212	t=-0.612 p=0.542
Film /Müzik					
Evet	503	7.31±2.72	9.74±4.52	12.15±3.17	16.83±3.45
Hayır	101	7.15±2.26	8.96±3.82	11.77±3.78	16.54±4.26
İstatistiksel Test ve Anlamlılık		t=0.282 p=0.778	t=0.820 p=0.414	t=0.531 p=0.596	t=0.376 p=0.707
Alışveriş					
Evet	304	7.51±2.69	10.00±4.66	11.76±3.44	16.49±3.67
Hayır	300	7.04±2.57	9.17±4.10	12.44±3.06	17.10±3.50
İstatistiksel Test ve Anlamlılık		t=1.077 p=0.283	t=1.154 p=0.250	t=-1.268 p=0.207	t=-1.031 p=0.304

t: Student t Testi.

Tablo 4.14. Çevrim İçi Cinsel Şiddete Maruz Kalan Öğrencilerin SZBÇÖ Puan Ortalamalarının Cinsel Şiddete Maruz Kalınan Sosyal Ağ ve Şiddeti Uygulayan Kişiyne İlişkin Özelliklerin Dağılımı

Özellikler		Sosyal Destek Arama	Yardım Arama	Mücadele Etme	Çevrim İçi Güvenlik
	n	X±SS	X±SS	X±SS	X±SS
Çevrim İçi Cinsel Şiddete En Çok Maruz Kalınan Sosyal Ağ					
Instagram					
Evet	117	7.20±2.73	9.40±4.41	12.05±3.25	16.74±3.67
Hayır	33	7.65±2.33	10.50±4.42	12.56±3.16	17.31±2.60
İstatistiksel Test ve Anlamlılık		t=0.852 p=0.396	t=1.247 p=0.214	t=0.792 p=0.429	U=1798.00 p=0.728
Facebook					
Evet	29	7.72±2.57	10.82±4.34	12.89±2.71	17.68±2.23
Hayır	121	7.20±2.67	9.35±4.41	11.98±3.32	16.66±3.68
İstatistiksel Test ve Anlamlılık		t=0.955 p=0.341	t=1.624 p=0.107	t=1.370 p=0.173	U=1566.00 p=0.396
WhatsApp					
Evet	29	7.17±2.95	9.79±5.00	12.27±3.44	16.51±4.08
Hayır	121	7.33±2.58	9.60±4.29	12.13±3.19	16.95±3.32
İstatistiksel Test ve Anlamlılık		t=0.292 p=0.770	t=0.210 p=0.834	t=0.213 p=0.832	U=1701.00 p=0.849
Twitter					
Evet	23	7.56±2.80	9.65±3.99	12.39±3.38	16.65±3.60
Hayır	127	7.25±2.64	9.59±4.50	12.08±3.20	16.88±3.46
İstatistiksel Test ve Anlamlılık		t=0.511 p=0.610	t=0.060 p=0.952	t=0.413 p=0.680	U=1384.000 p=0.773
Çevrim İçi Cinsel Şiddet Uygulayan Kişiyne					
Yabancı biri	99	7.52±2.61	9.46±4.37	12.04±3.26	16.69±3.48
Tanıdık biri	11	7.90±2.30	11.18±4.72	12.45±3.20	17.45±3.90
Hem yabancı hem tanıdık biri	40	6.57±2.72	9.72±4.46	12.27±3.24	16.95±3.52
İstatistiksel Test ve Anlamlılık		F=2.190 p=0.116	F=0.752 p=0.473	F=0.132 p=0.877	KW=1.230 p=0.541
Çevrim İçi Cinsel Şiddet Uygulayan Kişiyne Yaşını Bilme Durumu					
Evet	57	6.70±2.76	9.61±4.69	12.05±3.18	16.70±3.54
Hayır	93	7.66±2.51	9.68±4.26	12.18±3.28	16.89±3.49
İstatistiksel Test ve Anlamlılık		t=2.197 p=0.030	t=0.099 p=0.921	t=0.238 p=0.812	U=2538.500 p=0.659

t: Student t Testi, F: One-Way Anova Testi, KW: Kruskal Wallis Testi, U: Mann Whitney U Testi.

Araştırmada evrim içi cinsel şiddete maruz kalan ğrencilerin SZBÖ puan ortalamalarına göre maruz kalınan platform ve cinsel şiddeti uygulayan kişiye ilişkin özelliklerin dağılımını Tablo 4.14’de verilmiştir. Öğrencilerin SZBÖ puan ortalaması ile çevrim içi şiddet uygulayan kişinin yaşını bilme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). Araştırmada evrim içi cinsel şiddet uygulayan kişinin yaşını bilen öğrencilerin sosyal destek arama alt boyut puan ortalaması 6.70 ± 2.76 iken, bilmeyen öğrencilerin sosyal destek arama alt boyut puan ortalaması 7.66 ± 2.51 ’dir. Araştırmada SZBÖ ile çevrim içi cinsel şiddete maruz kalan öğrencilerin en çok kullandığı sosyal ağ türü ve çevrim içi cinsel şiddeti uygulayan kişinin yakınlık durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmamıştır ($p>0.05$).



5. TARTIŞMA

Değişen dünya düzeni ve küreselleşmeyle birlikte bilgi ve iletişim teknoloji araçlarına olan önem zamanla artmıştır. Bilgi ve iletişim teknolojileri gençler için çeşitli aktiviteler ile hayatı kolaylaştırmakta ve her geçen gün hayatın vazgeçilmez bir parçası haline dönüşmektedir. İnternetin insan hayatının vazgeçilmezi olmasını sağlayan bu avantajları beraberinde birçok olumsuzluğu da getirmektedir. Çevrim içi ortamlarda her geçen gün yeni şiddet türleri ortaya çıkmaktadır. Çevrim içi şiddet, yaygınlığı ve sağlık üzerindeki etkileri sebebiyle, toplumsal bir sorun olarak giderek artan bir öneme sahiptir. Özellikle kadınların daha fazla maruz kaldığı çevrim içi şiddet, internet teknolojileri kullanılarak uygulanan, yer ve zaman fark etmeksizin her zaman ve her yerde karşılaşılabilecek bir şiddet biçimidir (105, 121). Bu nedenle çalışma interneti daha fazla kullanan kesim olan ve “dijital yerli” olarak da tanımlanan üniversite öğrencileri üzerinde yürütülmüştür (122). Çalışmada özellikle cinsiyetlerinden dolayı dezavantajlı grup olan üniversiteli kız öğrenciler araştırmaya dahil edilmiştir. Bu bağlamda üniversiteli kız öğrencilerin çevrim içi cinsel şiddeti deneyimleme durumları ve bununla baş etme yöntemlerinin belirlenmesi amacıyla yapılan araştırmada elde edilen bulgular ilgili literatürde yer alan çalışmalar ışığında tartışılmıştır.

Çevrim içi ortamlar insanlar arası coğrafi sınırları ortadan kaldırdığı için bu ortamlarda uygulanan şiddet eylemleri, çok daha hızlı ve kolay gerçekleşmektedir (59). Şiddet aracı olan ileti ve görseller ise kısa bir süre içerisinde çok geniş kitlelere ulaşma gücüne sahip olmaktadır (59). Dolayısıyla gerek teknolojik gelişmeleri yakından takip ettiği gerekse interneti daha fazla kullandıkları için, öğrencilerin çevrim içi şiddete uğrama riskleri giderek artmaktadır. Nitekim araştırmada günlük internet kullanım süreleri değerlendirildiğinde, öğrencilerin yaklaşık yarısının günde 5 saat ve üzeri internet kullandıkları ve ortalama sürenin günde 3.45 ± 0.91 saat olduğu saptanmıştır (Tablo 4.2). Temur Şimşekcan'ın kadınlar üzerine yaptığı çalışmada kadınların dörtte üçünün interneti günlük 1-5 saat, Barındık ise öğrencilerin yarısından fazlasının günlük 3-6 saat internet kullandığını saptamıştır (12, 41). Bu çalışmalar değerlendirildiğinde araştırmamız literatürle benzerlik göstermektedir.

İnternet teknolojilerinin gelişmesiyle ortaya çıkan sosyal ağlar insanlar arasında hızlı ve kolay iletişime imkân sağlamaktadır. Ortaya çıktığı günden itibaren bu ağların en önemli kullanıcı kitlesini öğrenciler oluşturmaktadır (123, 124). Araştırmamızda

öğrencilerin tamamına yakınının herhangi bir sosyal ağ hesabına üye olduğu saptanmıştır (Tablo 4.2). Avcı, Cebecioğlu ve Altıparmak yaptıkları çalışmada üniversite öğrencilerinin sosyal ağ kullanma oranı araştırmamızla paralellik göstermektedir (125, 121). Ayrıca Dijital 2022 raporuna göre, ülkemizde toplam nüfusun beşte dördü sosyal medya kullanmaktadır (3). Araştırmamız yapılan bu çalışmaları destekler nitelikte olup, üniversite gençliğinin yoğun bir şekilde internet ve sosyal ağları kullandıklarının bir göstergesi sayılabilir.

Sosyal ağlarla alakalı bir diğer araştırma bulgusu da üye olunan sosyal ağların türüdür. Araştırmada öğrencilerin en fazla kullandıkları sosyal ağlar sırasıyla WhatsApp, Instagram, Youtube, Snapchat ve Twitter olarak saptanmıştır (Tablo 4.2). Cebecioğlu ve Altıparmak yaptıkları çalışmada öğrencilerin en fazla kullandıkları sosyal ağları Facebook, WhatsApp, Instagram, Twitter olarak belirlemiştir (121). Üniversiteli öğrenciler üzerinde yapılan diğer çalışmalarda Kircaburun ve arkadaşları WhatsApp, Instagram, Youtube, Facebook ve Twitter olarak sıralarken Çakır ise, WhatsApp, Youtube, Instagram, Facebook ve Twitter olarak sıralamıştır (126, 127). Araştırma bulgumuz yapılan bu çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Araştırmamızda en çok tercih edilen sosyal ağ uygulamasının WhatsApp olduğu görülmektedir. WhatsApp uygulamasının, internet üzerinden herhangi bir ücret ödmeden mesajlaşma, resim ve video paylaşma, sesli veya görüntülü görüşme, ortak amaç doğrultusundaki bireylerle grup kurma, bu gruplar üzerinden haberleşme gibi özelliklerinden dolayı öğrenciler tarafından çok fazla tercih edildiği düşünülmektedir (128).

Araştırmamızda öğrencilerin sosyal ağları en çok kullanma amaçları film izleme/müzik dinleme, iletişim kurma/sosyal ilişki sürdürme, zaman geçirme ve araştırma/egitim olarak saptanmıştır (Tablo 4.2). Demircan ve arkadaşları yaptığı çalışmada bulgularımıza benzer bulgular elde etmiştir (129). Gül, yaptığı çalışmada üniversite öğrencilerinin sosyal ağları kullanma amaçlarını oyun oynama, zaman geçirme, iletişim kurma, sosyal ilişkileri sürdürme, araştırma/egitim olarak sıralamaktadır (100). Bulgumuz Gül'ün ve Demircan ve arkadaşlarının bulgusuyla paralellik göstermektedir.

İnternet, zaman ve mekan kavramının ötesinde sınırsız ve farklı kitlelere ulaşma imkanı sağlamaktadır. Ayrıca internet sayesinde çevrim içi ortamlarda yapılan paylaşımlar defalarca kaydedilip kopyalanabilmektedir (130). Bu da çevrim içi mecralarda paylaşılan herhangi bir içeriğin silinmesini neredeyse imkansız hale getirmektedir. Bu sebeplerden dolayı internet ortamında çevrim içi şiddete maruz kalma

durumları devamlılık riski doğurarak, yaşanan olumsuz deneyimin tekrarlanmasına ya da tekrarlanma ihtimaline neden olmaktadır (131). Dolayısıyla çevrim içi şiddet olayları kişinin güvenliğini tehdit ederek, kendisinin internette güvende olmadığı hissine kapılmasına neden olmaktadır (46). Bu doğrultuda araştırmada her 10 öğrenciden yaklaşık 9'u kendisini internette güvensiz hissettiğini bildirmiştir (Tablo 4.2). Barındık yaptığı çalışmada araştırma bulgumuzla benzer oranda üniversite öğrencilerinin internette kendini güvensiz hissettiğini saptamıştır (41). Temur Şimşekcan çalışmasında her dört kişiden birinin kendisini internette güvensiz hissettiğini saptamıştır (12). Aynı şekilde Yıldırım da yaptığı çalışmada kadınların kendilerini internette güvende hissetmediğini ortaya koymuştur (36). Bulgumuz literatürü destekler niteliktedir. İnternet kullanımının yaygın olması, güvenliklerinin yeterli olmaması, kadınların internete ulaşım oranlarının gün geçtikçe artması, internetteki çevrim içi cinsel şiddet veya siber zorbalık durumlarının yaşanması gibi birçok değişkenin kadınların kendilerini internette güvende hissetmemesine sebep olduğu düşünülmektedir.

Çevrim içi cinsel şiddet deneyimlerinin belirlenmesine yönelik yapılan gerek ulusal gerekse uluslararası çalışmalar oldukça sınırlıdır. Literatürde çevrim içi cinsel şiddete ilişkin bulguların daha çok çevrim içi şiddet ya da siber zorbalık başlığı altında ele alındığı dikkat çekmektedir (15, 18). Öte yandan konuyla ilgili yapılmış araştırmaların çoğunun üniversite çağındaki bireylere kıyasla internete daha sınırlı erişime sahip olma eğiliminde olan daha küçük yaş gruplarına yönelik olduğu dikkat çekmektedir (132, 133). Ayrıca bu alandaki araştırmaların çoğu rıza dışı pornografi ile daha spesifik olarak çevrim içi cinsel taciz ve siber takip (49, 50, 54, 60, 62, 65, 67, 99, 101, 108, 130) alanlarına odaklanmıştır. Çevrim içi cinsel şiddet konusunu işleyen Cripps ve Stermac çalışmalarında daha çok çevrim içi cinsel şiddet deneyimlerinin neler olduğunu araştırmış ancak araştırmamızda farklı olarak öğrencilerin kullandığı teknolojiler (sosyal ağ ve cep telefonu vb.) ve interneti kullanma özelliklerini içeren veriler de toplanmıştır (56).

Araştırmada çevrim içi cinsel şiddet deneyimi açısından “Çevrim içi ortamlarda, cep telefonu veya internet yoluyla kişi/kişilerin cinsel içerikli görüntülerine, mesajlarına, konuşmalarına, takibine, şantajına veya tacizine maruz kaldınız mı?” sorusuna evet cevabı veren öğrenciler, çevrim içi cinsel şiddete maruz kalanlar olarak değerlendirilmiştir. Buna göre araştırmada her dört öğrenciden biri “Maruz kaldım” cevabını vermiştir (Tablo 4.3). Türkiye’de Dijital Şiddet Araştırması raporuna göre ülkemizde 18-32 yaş arası her üç gençten birinin çevrim içi şiddet mağduru olduğu,

yaklaşık yarısının ısrarlı takibe uğradığı bildirilmektedir (9). Sezer yaptığı çalışmada çevrim içi cinsel şiddeti alt boyut olarak değerlendirmiş ve öğrencilerin yaklaşık onda birinin çevrim içi cinsel zorbalığa maruz kaldığını tespit etmiştir (18). Cripps ve Stermac çevrim içi cinsel şiddeti işleyen çalışmasında, öğrencilerin yarısından fazlasının çevrim içi cinsiyete dayalı nefret söylemine maruz kaldığı, cinsel tacize ve siber takibe uğradığı, beşte birinin rıza dışı pornografiye maruz kaldığı, onda birinin cinsel saldırı anına ait görüntü kaydının dağılımının yapıldığı saptanmıştır (56). Amerikan Araştırma Merkezi Pew'in yaptığı çalışmada ise 18-24 yaş arasındaki genç kadınların dörtte birinin çevrim içi olarak takip edildiği ve çevrim içi cinsel tacizin hedefi olduğu saptanmıştır (54). Araştırmamız literatür ile benzerlik göstermektedir.

Araştırmamızda öğrencilerin çevrim içi cinsel şiddet deneyimi örneklerine verdiği cevaplar incelendiğinde, öğrencilerin deneyimlerinin yoğunluklu olarak “rahatsız edecek şekilde cinsel içerikli mesajlar/e-mailler/fotoğraflar/videolar alma”, “numara gizlenerek aranıp, rahatsız edici müstehcen sesler çıkarılma”, “fiziksel özellikleri, cinsel kimliği ya da farklı bir özelliği ile ilgili rahatsız edici cinsel içerikli yorumlar alma”, “sosyal medyada özel hayatla ilgili cinsel içerikli sorular sorulma” ve “çevrim içi ortamlarda sekse ilişkin davranışlar sergilemeye zorlama” şeklinde sıralandığı görülmektedir (Tablo 4.4). Alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde çevrim içi cinsel şiddet ile alakalı deneyimlere örnek olabilecek davranışların sergilenme oranları bu araştırmadaki gibi oldukça çarpıcıdır. Köse yaptığı çalışmada öğrencilerin çevrim içi cinsel şiddet deneyimlerini daha çok “telefon numarası gizlenip aranarak kendilerine rahatsız edici sesler çıkarıldığı”, “pornografik mesaj atıldığı”, “uygunsuz görüntülerinin internette yayıldığı” olarak sıralamaktadır (134). Türkiye’de Dijital Şiddet Araştırması’nda çalışmaya katılan kadınların yarısının yazılı, sesli ve görüntülü taciz mesajları aldığı bildirilmektedir (9). Cebecioğlu ve Altıparmak’ın yaptığı çalışmada öğrencilerin en fazla cinsel içerikli mesaja ve ısrarlı takibe maruz kaldığı görülmektedir (121). Barındık yaptığı çalışmada öğrencilerin çevrim içi cinsel şiddet deneyimlerini “cinsel içerikli mesajlar gönderildiği”, “rahatsız edici yorumlar yapıldığı”, “kişisel hayatıyla ilgili uygunsuz sorular sorulduğu” ve “cinsel şiddet tehdidi aldığı” olarak sıralarken, Temur Şimşekcan, “cinsel içerikli mesaj”, “özel hayatının sorgulandığı”, “cinsel kimliğine yönelik yorumlar aldığı” ve “cinsel şiddet tehdidi aldığı” şeklinde sıralamaktadır (41, 12). Araştırma bulgumuz çalışma sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

Araştırmada çevrim içi cinsel şiddete maruz kaldığını belirten öğrencilerin yaşamlarında en çok deneyimledikleri çevrim içi cinsel şiddet örneklerinin çoğunlukla 2-3 kez olacak şekilde cinsel içerikli mesaj/e-mail/fotoğraf/video gönderildiği, sosyal medyada yapılan paylaşımlardan konum tespiti ile izinsiz izlenildiği, rahatsız edici müstehcen seslere ve fiziksel özellikleriyle, cinsel kimliğiyle ya da farklı bir özelliğiyle ilgili rahatsız edici cinsel içerikli yorumlara maruz kaldığı olarak sıralandığı tespit edilmiştir (Tablo 4.5). Temur Şimşekcan'ın çalışmasında, öğrenciler cinsel içerikli mesaja ve cinsel tehdite bir kez maruz kalırken, cinsel tacize, siber tacize ve siber takibe 2-5 kez maruz kalmıştır (12). Bulgumuz Temur Şimşekcan'ın bulgusu ile benzerlik göstermektedir. Araştırma bulgularımızdan çevrim içi cinsel şiddete uğradığını belirten 150 öğrenciden 24'ünün internette tanıştığı biriyle zorla çevrim dışı cinsel ilişki yaşaması da durumun ciddiyetini gözler önüne sermektedir (Tablo 4.4). Bu durum sanal ortamda başlayan cinsel şiddetin gerçek hayatta da devam ettiği, hatta mağdurların birden fazla kez istemediği halde zorla cinsel ilişki yaşadığı ve istismara uğradığını göstermektedir. Çevrim içi cinsel şiddette mesaj atma ve arama eylemleri karşısında kadının üzerindeki baskı nedeniyle yanıt vermesi, fotoğraf ve video göndermeye zorlanması söz konusudur (135, 136). Bu durum maruz kalan kişiler üzerinde her an ve her yerde ulaşılabilirlik algısı yarattığı için zorlayıcı bir kontrol etme mekanizmasına dönüşmektedir (135). Çevrim içi şiddet maruziyetlerinin sıklığının artış kaynağının bu mekanizma olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada çevrim içi cinsel şiddetin uygulandığı platformlar incelendiğinde, ilk üç sırada Instagram, Facebook ve WhatsApp gelmektedir (Tablo 4.6). Amerikan Araştırma Merkezi Pew'in yaptığı çalışmada çevrim içi taciz mağdurlarının daha çok sosyal ağ sitesinde, web sitesinin yorumlar bölümünde ve çevrim içi oyunlarda şiddete maruz kaldığı tespit edilmiştir (54). Türkiye'de Dijital Şiddet Araştırması'nda ise araştırmamızla paralel bulgular elde edilmiş, şiddetin uygulandığı platformlar Instagram, Facebook ve Twitter olarak sıralanmıştır (9). Abınık, kadınların Instagram, WhatsApp ve Facebook üzerinden çevrim içi şiddete maruz kaldığını saptamıştır (118). Bunun nedeni olarak dünyada yoğun kullanıcı kitlesine sahip WhatsApp, Instagram, Facebook ve Twitter'ın en çok kullanılan platformlar olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir (3).

Çevrim içi cinsel şiddet deneyimi olan öğrencilerin yarısından fazlası yabancı biri, dörtte biri hem tanıdık hem de yabancı biri tarafından çevrim içi cinsel şiddete maruz kaldığını belirtmiştir (Tablo 4.6). Yapılan çalışmalarda da bu araştırmayla benzer şekilde çevrim içi şiddete maruz kalanların daha çok tanımadığı kişiler tarafından şiddete

uğradığı bildirilmektedir (9, 54, 56). Marganski ve Melander siber şiddete maruz kalanların üçte ikisinin farklı kişiler, üçte birinden fazlasının tek kişi tarafından, beşte ikisinin hem tanıdık hem yabancı, üçte birinin sadece tanıdık birileri tarafından şiddete uğradıklarını saptamıştır (137). Araştırmamızda tanıdık biri tarafından şiddete uğrayanların yarısından fazlası arkadaş/akraba, beşte ikisi eş ya da partnerinin şiddet uyguladığını dile getirmiştir. Çevrim içi cinsel şiddete maruz kalanların üçte biri şiddeti uygulayanın yaşını bildiğini söylemiş ve şiddet uygulayanların yaş ortalamasının 27.54 ± 6.56 olduğu saptanmıştır. Çevrim içi cinsel şiddet uygulayanların çoğunlukla genç erişkin olmasının nedeni internetin daha çok gençler tarafından kullanılmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Abınık yaptığı çalışmada kadınların yaklaşık beşte ikisinin eski eş ya da partner ve yaklaşık üçte birinin arkadaş tarafından şiddete maruz bırakıldığı bildirmiştir (118). Bulgumuz literatürle paralellik göstermektedir. Çevrim içi cinsel şiddeti uygulayanların daha çok eski eş ya da partner olmasının sebebi, kişilerin çevrim içi cinsel şiddeti daha çok intikam alma aracı olarak görmelerinden kaynaklı olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmamızda çevrim içi cinsel şiddete uğrayan öğrencilerin yaşadığı şiddet örneğine ilişkin hissettiği duyguların neler olduğu da belirlenmeye çalışılmıştır. Şiddete maruz kalan öğrencilerin en çok “Sinirlendim/Öfke duydum”, “Kendi güvenliğim konusunda kaygılandım/Endişe ettim”, “Utanç duydum”, “Panikledim/Korktum”, “Ailem/Arkadaşlarımdan duymasından korktum”, “Şaşkın/Çaresiz/Güçsüz hissettim” ve “Üzüntü duydum/Ağladım” cevabını vermişlerdir (Tablo 4.7). Araştırmada en fazla tercih edilenler arasında yer almasa da kişinin yaşadığı duygunun olumsuz sonuçları düşünüldüğünde oldukça önemli olan bir diğer bulgu da “İntihar etmeyi düşündüm” seçeneğidir. Araştırmada çevrim içi cinsel şiddete uğrayan her yüz öğrenciden ikisi şiddetin en kötü sonucu olan intihar etme fikrine kapılmışlardır. Patchin ve Hinduja tarafından yapılan bir çalışmada mağdurların en fazla hayal kırıklığına uğradığı, kızgın ve üzgün olduğu saptanmıştır (131). Benzer çalışmalarda da çevrim içi cinsel şiddet mağdurları en fazla kızgınlık, endişe, kaygı duyma ve utanma hissini yaşadıklarını ifade etmişlerdir (18, 134). Barındık’ın bulguları ise araştırmamızın bulguları ile paralellik göstermekte olup, şiddet karşısında öğrencilerin daha çok sinirlendim/öfke duydum, şaşkın/çaresiz/güçsüz hissettim, endişelendim ve intihara kalkıştım seçeneklerini tercih ettikleri bildirilmektedir (41). Temur Şimşekcan yaptığı çalışmada araştırmamıza benzer bulgular saptamış, çoğunlukla öfke, şaşkınlık/çaresizlik/güçsüzlük, kendi güvenliği konusunda endişe etme, aile ve arkadaşlarının duymasından korkma olarak sıralamıştır

(12). Araştırma bulguları yapılan çalışmalarla benzerlik göstermekte olup literatürü desteklemektedir.

Araştırmamızda çevrim içi cinsel şiddete maruz kalan öğrencilerin maruziyet durumlarını okunulan sınıf ve internet kullanım süresi gibi özelliklerin etkilemediği tespit edilmiştir (Tablo 4.8). Literatüre bakıldığında okunulan sınıf ve internet kullanım süresinin çevrim içi cinsel şiddet mağduriyet durumunu etkilemediğini gösteren çalışmalara rastlanmaktadır (12, 17, 134). Araştırma bulgularımız genel olarak literatürü desteklemektedir. Ancak Gül çalışmasında internet kullanım süresi arttıkça siber mağduriyet durumlarının arttığını bildirmiştir (100). Farklılığın araştırma popülasyonundan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çevrim içi cinsel şiddete maruz kalan öğrencilerin internette kendini güvende hissetme oranı maruz kalmayanlara göre daha düşük bulunmuştur (Tablo 4.8, $p=0.001$). Çevrim içi cinsel şiddeti deneyimleyenlerin bu duruma tekrar maruz kalma riski nedeniyle yaşadığı korkuya bağlı olarak kendisini internette güvende hissetmediği düşünülmektedir.

Araştırmada çevrim içi cinsel şiddete maruz kalan öğrencilerin çevrim içi cinsel şiddete uğrama durumlarının kullandıkları sosyal ağ türü ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Araştırmamızda Facebook, Twitter, Instagram, Skype, Snapchat ve LinkedIn sosyal ağlarını kullananların çevrim içi cinsel şiddete maruz kalma oranı bu ağları kullanmayan öğrencilerin çevrim içi cinsel şiddete maruz kalma oranından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur (Tablo 4.9, $p<0.05$). Bu ağların ülkemizde en çok kullanıcı kitlesine sahip ağlar olması nedeniyle çevrim içi cinsel şiddet maruziyetlerinin bu ağları kullananlarda daha fazla deneyimlendiği düşünülmektedir (3).

Araştırmada sosyal ağları “içerik, video, fotoğraf vs. paylaşma” ve “zaman geçirme” amaçlı kullanan öğrencilerin çevrim içi cinsel şiddete maruz kalma oranı bu amaçlarla kullanmayanların maruz kalma oranından anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur (Tablo 4.10, $p<0.05$). Gül çalışmasında sosyal ağları “zaman geçirme” amaçlı kullanan öğrencilerin, sosyal ağları iletişim kurma, sosyal ilişki sürdürme, araştırma yapma ve oyun oynama için kullananlara göre siber mağduriyet puanlarının daha yüksek olduğunu tespit etmiştir (100). Bulgumuz Gül’ün bulgusuyla paralellik göstermektedir. Çalışmaya dahil olan öğrencilerin üçte birinin sosyal ağları “içerik, video, fotoğraf vs. paylaşma” ve “zaman geçirme” amaçlı kullandığı göz önünde bulundurulduğunda bu durumun sadece şiddet mağdurları için değil çevrim içi cinsel şiddete maruz kalmayanlar için de risk olabileceğini göstermektedir (Tablo 4.2).

Araştırmada, çevrim içi cinsel şiddete maruz kalan öğrencilerin SZBÇÖ puan ortalamalarının dağılımı incelendiğinde; öğrencilerin Sosyal Destek Arama ve Yardım Arama alt boyut puanlarının ortalamasının altında, Mücadele Etme ve Çevrim İçi Güvenlik alt boyut puanlarının ortalamasının üstünde olduğu görülmektedir (Tablo 4.11). Gökdemir ve Aktürk'ün lise öğrencileri üzerine yaptığı çalışmada, SZBÇÖ alt boyut puanlarını Sosyal Destek Arama için ortalamasının üstü, Yardım Arama için ortalamasının altı, Mücadele Etme ve Çevrim İçi Güvenlik için ortalamasının üstü olarak saptamıştır (138). Akeren de lise öğrencileri üzerine yaptığı çalışmada Gökdemir ve Aktürk ile aynı bulgulara ulaşmıştır (139). Çalışmalar kıyaslandığında, üniversite öğrencilerinde sosyal destek ve yardım arama alt boyutlarının lise öğrencilerine oranla daha düşük olmasının sebebinin üniversite öğrencilerinin çevresiyle durumu paylaşmadan sorunlarını kendi başına halletme eğilimi olması düşünülmektedir. Ayrıca sosyal ağların oluşturduğu çevrenin gençler için oldukça önemli olduğu ve arkadaştan algılanan sosyal desteği arttırdığı hatta arkadaştan ve aileden bağımsız olarak kendi içinde bir sosyal destek algısı yaratma ihtimalinin olabileceği bildirilmektedir (140). Sosyal ağları kullanan öğrencilerin sosyal destek arama tercihlerinin düşük olma nedeninin sosyal paylaşım ağlarının sosyal destek kaynağı olarak algılanmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bunun yanında çevrim içi cinsel şiddete karşı üniversiteli kız öğrencilerin erkeklere oranla şiddetle baş etmede daha yüksek motivasyona sahip olması ve şiddeti engellemede daha etkin davranışlar sergilemesi de mücadele etme davranışlarını desteklemektedir (141). Nitekim Gökdemir ve Aktürk çalışmasında kız ergenlerin erkek ergenlere göre siber zorbalıkla en iyi şekilde baş edebildiklerini göstermektedir (138).

Araştırmamızda, çevrim içi cinsel şiddete maruz kalan öğrencilerin SZBÇÖ puan ortalamaları ile yaş, sınıf, günlük internet kullanım süresi ve sosyal ağların kullanım amaçları açısından anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$, Tablo 4.12, 4.13). Araştırma popülasyonunu oluşturan bireylerin benzer yaş ve eğitim seviyelerine sahip olmaları nedeniyle farklılığın gözlemlenmediği düşünülmektedir.

Çevrim içi cinsel şiddete maruz kalan öğrencilerin SZBÇÖ puan ortalamaları ile kullanılan sosyal ağ türü ve çevrim içi cinsel şiddeti uygulayan kişinin kim olduğu karşılaştırıldığında SZBÇÖ alt boyut puan ortalamaları açısından gruplar arasında anlamlı ilişkinin olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$, Tablo 4.14). Gökdemir ve Aktürk çalışmasında, Facebook üyesi olmayan ergenlerin, Facebook üyesi olan ergenlere göre SZBÇÖ alt boyutlarında siber zorbalıkla en iyi şekilde başa çıkabildiklerini saptamıştır

(138). Bu sonucun çalışmanın lise öğrencileri üzerinde ve sosyal ağlardan sadece Facebook üyeliği açısından değerlendirilmesi kaynaklı olabileceği düşünölmektedir.

Çevrim içi cinsel şiddete maruz kalan ğrencilerin SZBÇÖ ile çevrim içi şiddet uygulayıcısının özellikleri kıyaslandığında failin yaşını bilmeyen ğrencilerin SZBÇÖ sosyal destek arama alt boyut puan ortalamasının daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0.05$. Tablo 4.14). Çevrim içi cinsel şiddetin failine dair bilgi eksikliği kişide bilinmezlik korkusu yarattığından, bu tür maruziyetlerde durumla baş etmek için sosyal destek alma eğiliminin daha fazla olabileceği düşünölmektedir.



6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Üniversiteli kız öğrencilerin çevrim içi cinsel şiddet deneyimleri ve baş etme yöntemlerinin belirlenmesine yönelik yapılan araştırmada elde edilen sonuçlar aşağıda verilmiştir.

- Araştırmada öğrencilerin yaklaşık yarısının interneti günde 5 saat ve üzeri kullandığı, günlük ortalama internet kullanım süresinin 3.45 ± 0.91 saat olduğu ve büyük çoğunluğunun interneti kullanırken kendini güvende hissetmediği,
- Öğrencilerin neredeyse tamamının sosyal ağları kullandıkları, kullanılan sosyal ağlar arasında en fazla WhatsApp, Instagram ve Youtube bulunduğu,
- Öğrencilerin sosyal ağları kullanma amaçlarının daha çok film izleme/müzik dinleme, iletişim kurma/sosyal ilişki sürdürme, zaman geçirme ve araştırma/egitim olduğu,
- Araştırmaya katılan her dört öğrenciden birinin çevrim içi cinsel şiddeti deneyimlediği,
- En fazla deneyimlenen çevrim içi cinsel şiddet deneyiminin “rahatsız edecek şekilde cinsel içerikli mesaj/e-mail/fotoğraf/video alma”, “numara gizlenerek aranıp, rahatsız edici müstehcen sesler çıkarılma” ve “fiziksel özellik veya cinsel kimlikle ilgili rahatsız edici cinsel içerikli yorumlar alma” olduğu ve bu davranışlara çoğunlukla 2-3 kez maruz kaldıkları,
- Çevrim içi cinsel şiddete maruz kalan öğrencilerin en çok Instagram üzerinden şiddete maruz bırakıldığı bunu Facebook ve WhatsApp’ın takip ettiği,
- Çevrim içi cinsel şiddeti deneyimleyen her üç öğrenciden ikisinin yabancı biri tarafından şiddete uğradığı, tanıdık biri tarafından maruz kalanlarının yarısından fazlasının arkadaş/akraba tarafından şiddete uğradığı,
- Çevrim içi cinsel şiddete maruz kalanların verdiği duygusal tepkilerin daha çok “Sinirlendim/Öfke duydum”, “Kendi güvenliğim konusunda kaygılandım/ Endişe ettim”, “Utanç duydum” ve “Panikledim/Korktum” olarak sıralandığı,

- Çevrim içi cinsel şiddete maruz kalan öğrencilerin maruz kalmayanlara göre internette kendisini daha çok güvensiz hissettiği,
- Çevrim içi cinsel şiddeti deneyimlemede okunulan sınıf ve internet kullanım süresinin maruziyete etkisinin olmadığı,
- Facebook, Twitter, Instagram, Skype, Snapchat ve LinkedIn sosyal ağlarını kullanan öğrencilerin bu ağları kullanmayanlara göre çevrim içi cinsel şiddeti daha fazla deneyimlediği,
- Sosyal ağları “içerik, video, fotoğraf vs. paylaşma” ve “zaman geçirme” amaçlı kullanan öğrencilerin bu amaçlarla kullanmayan öğrencilere göre daha fazla çevrim içi cinsel şiddete maruz kaldığı,
- Çevrim içi cinsel şiddeti deneyimleyen öğrencilerin baş etme yöntemi olarak sosyal destek arama ve yardım arama yollarına daha az yöneldiği, daha çok mücadele etme ve çevrim içi güvenlik davranışlarına eğilim gösterdikleri tespit edilmiştir. Sosyal destek arama eğiliminin sadece çevrim içi cinsel şiddeti uygulayan kişinin yaşını bilmeyen öğrencilerde daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir;

- ✓ İnternet ortamında veya sosyal ağlarda çevrim içi cinsel şiddete maruz kalanlara yönelik sahip oldukları haklar ve onlara sunulan hizmetler hakkında bilgilendirmeler yapılması ve kişilerin şiddet ile karşılaştığı durumlarda baş etme stratejilerinin geliştirilerek neler yapılabileceğine yönelik eğitimlerin hedef kitleye ulaşmak için yine internet üzerinden sağlanması,
- ✓ İnternet ve sosyal medyayı en fazla kullanan kesim olan üniversite öğrencilerinin bu mecraları daha bilinçli ve amaca yönelik şekilde kullanabilmeleri için medya okuryazarlık derslerinin müfredata eklenmesi,
- ✓ Çevrim içi cinsel şiddetin önlenmesine yönelik hemşirelerin, multidisipliner yaklaşımla toplumun her kesimine eğitim ve seminerler düzenlemesi, farkındalık oluşturmaları, aynı zamanda şiddet mağdurlarının ihtiyaçları doğrultusunda gerekli desteğin verilmesi,
- ✓ Çevrim içi cinsel şiddetle alakalı daha detaylı araştırmaların yapılması, geçerliliği ve güvenilirliği kanıtlanmış ölçüm araçlarının oluşturulması,
- ✓ Farklı yaş gruplarında benzer çalışmaların tekrarlanması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Peker A. İnsani Değerler Yönelimli Psiko-Eğitim Programının Problemli İnternet Kullanımı ve Siber Zorbalık Üzerindeki Etkisi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı. Doktora tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi, 2013.
2. Arıcak T, Siyahhan S, Uzunhasanoğlu A, Sarıbeyoğlu S, Cıplak S, Yılmaz N, Memmedov C. Cyberbullying Among Turkish adolescents. *Cyberpsychol Behav* 2008, 11(3): 253-61.
3. We are social Dijital 2022 raporu. <https://wearesocial.com/uk/blog/2022/01/digital-2022-another-year-of-bumper-growth-2/> Son Erişim Tarihi 03 Mart 2022.
4. TÜİK. Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması. 2021 [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanım-Arastirmasi-2021](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanım-Arastirmasi-2021) Son Erişim Tarihi 19 Ekim 2021.
5. Ceyhan EE. Ruh sağlığı açısından bir risk faktörü: İnternet bağımlılığı. *Turk J Child Adolesc Ment Health* 2008, 15: 109-16.
6. Colwell J, Kato M. Investigation of the relationship between social isolation, self-esteem, aggression and computer game play in japanese adolescents. *Asian Journal of Social Psychology* 2003, 6: 149-58.
7. Ayran S, Patchin JW. *Bullying Beyond the Schoolyard: Preventing and Responding to Cyberbullying*, 2th ed. California, Available from Carwin Press, 2009:189-214.
8. Yaman E, Eroğlu Y, Peker A. *Başa Çıkma Stratejileriyle Okul Zorbalığı ve Sanal Zorbalık*, 1.Baskı. İstanbul, Kaknüs Yayınları, 2011: 25.
9. Türkiye’de Dijital Şiddet Araştırması 2021. <https://dijitalsiddet.org/wp-content/uploads/2021/09/konda-rapor-8eylul.pdf>. Son Erişim Tarihi 20 Ekim 2021.
10. European Union 2018. Cyber Violence and Hate Speech Online Against Women. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/604979/IPOL_STU\(2018\)604979_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/604979/IPOL_STU(2018)604979_EN.pdf). Son Erişim Tarihi 18 Ekim 2021.

11. UN 2015. Cyber Violence Against Women and Girls: A World- Wide Wake-Up Call.http://www.unwomen.org//media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2015/cyber_violence_gender%20report.pdf?vs=4259. Son Erişim Tarihi 20 Ekim 2021.
12. Temur şimşekcan N. Toplumsal Cinsiyete Dayalı şiddetin Başka Bir Biçimi: Siber şiddet. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Mersin: Mersin Çağ Üniversitesi, 2018.
13. Gutiérrez Puertas V, Gutiérrez Puertas L, Aguilera Manrique G, Banős Martín MDM, Granados Gámez G, Márquez Hernández VV. The sexting phenomenon in spanish nursing students. *CIN* 2017, 35(8): 425–30.
14. Gámez Guadix M, Almendros C, Borrajo E, Calvete E. Prevalence and association of sexting and online sexual victimization among Spanish adults. *Sex. Res. Soc. Policy* 2015, 12(2): 145-54.
15. Kaya B, Cenkseven Önder F. Türkiye’deki öğrencilerin siber zorbalık türlerinin ve baş etme yöntemlerinin incelenmesi: Bir meta-sentez çalışması. *Humanistic Perspective* 2022, 4(3): 512-28.
16. Fırat M, Ayran G. Üniversite öğrencileri arasında sanal zorbalık. *TAF Prev Med Bull* 2016, 15(4): 322-9.
17. Yılmaz E. Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Travmalarının Siber Zorbalık ve Mağduriyetle İlişisinde Aleksitiminin Aracı Rolü. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Klinik Psikoloji. Yüksek Lisans Programı, İstanbul: Işık Üniversitesi, 2022.
18. Sezer B. Tıp Fakóltesi Öğrencilerinin Sanal Zorba/Kurban Olma ve Farkındalık Durumu İle Çevrim İçi Teknolojilere Yönelik Özyeterlik Algı Düzeylerinin İncelenmesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Tıp Eğitimi Programı. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2019.
19. Konuk N. Üniversite öğrencilerinin sosyal medyada şiddet kavramına bakışları. *Tojdac* 2019, 9(3): 414-31.
20. Kalem AS. Kadına yönelen çevrim içi tehdit: Siber şiddet. *Cyberpolitik Journal* 2019, 4(8): 259-72.
21. Lewis R, Rowe M, Wiper C. Online abuse of feminists as an emerging form of violence against women and girls. *Brit. J. Criminol* 2017, 57: 1462–81.

22. World Report On Violence And Health: Summary World Health organization Geneva2002.https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/summary_en.pdf Son Erişim Tarihi 02 Mart 2022.
23. Adalet Bakanlığı 2022. https://evicisiddet.adalet.gov.tr/SIDDET_NEDIR.html Son Erişim Tarihi 02 Mart 2022.
24. Kadına Yönelik şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025) Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. <https://www.aile.gov.tr/ksgm/ulusal-eylem-planlari/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-iv-ulusal-eylem-planı-2021-2025/> Son Erişim Tarihi 17 Mart 2022.
25. Topalak řİ, Yazıcı T. Müzik ve resim öğretmeni adaylarının namus adına kadınlara uygulanan şiddete yönelik tutumları (KTÜ örneği). *UHBAB* 2014, 3(8): 17-29.
26. Karınca E. *Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi şiddet*, 1. Baskı. Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2011: 21.
27. İstanbul Sözleşmesi, E. (2011). Kadına Yönelik şiddet ve Aile İçi şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi-İstanbul Sözleşmesi, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120308M1-1.pdf> Son Erişim Tarihi 17 Mart 2022.
28. Altınay AG, Arat Y. Türkiye’de Kadına Yönelik şiddet, 2007. Sayfa 11-12, (<http://research.sabanciuniv.edu/7029/1/TurkiyedeKadinaYonelikSiddet.pdf>, Son Erişim Tarihi 17 Mart 2022.
29. BM, Kadınlara Karşı Her Türölü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi 1993. <https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/08/03/KadinlaraKarsiAyrımcılığınOnlenmesiSozlesmesi.pdf>, Son Erişim Tarihi 17 Mart 2022.
30. Watts C, Zimmerman C. Violence Against Women: Global scope and magnitude. *Lancet* 2002, 359: 1232-7.
31. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. <http://kasaum.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/34/2013/11/Aile-ici-siddet-HUNEE-2008-AnaRapor.pdf>. Son Erişim Tarihi 17 Mart 2022.
32. TBMM. Kadına Yönelik şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu. Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2015: 717 (1).

33. Powell A, Webster K. Cultures of gendered violence: an integrative review of measures of attitudinal support for violence against women. *Journal of Criminology* 2018, 51(1): 40-57.
34. Cinsiyetçi Dijital Şiddetle Mücadele Rehberi, Aralık 2019. <https://www.stgm.org.tr/sites/default/files/2020-09/cinsiyetci-dijital-siddetle-mucadele-rehberi.pdf>, Son Erişim Tarihi 20 Mart 2022.
35. Yıldırım A. *Sıradan Şiddet*, 1. Baskı. İstanbul, Boyut Yayıncılık, 1998: 28.
36. Yıldırım E. Sosyal Medyada Kadınlara Yönelik Dijital Şiddet. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 2019.
37. Kaya N. Cinsel Şiddet Mağdurunu İnsandışılaştırmada Mağdurun Akademik Başarısının Etkisi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Genel Psikoloji Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, 2018.
38. Çamaş GG, Meşe G. Sosyal hiyerarşi: cinsel şiddet mitlerini anlamak. *TPD* 2016, 31(78): 62-74.
39. Polat O. Şiddet. *MÜHF-HAD* 2017, 22(1): 15-34.
40. Eşkinat R. Türkiye’de kadına yönelik ekonomik şiddet (boşanmış kadınlara yönelik araştırma. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2013, (37): 289-302.
41. Barındık G. Dijitalleşen Medya ve Yarattığı Yeni Şiddet Alanı: Dijital Şiddet Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Ana Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Antalya: Akdeniz Üniversitesi, 2021.
42. Turan SG. Bilişim Okur-Yazarlığı Bağlamında Siber Şiddetin Meşrulaştırılması, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Ana Bilim Dalı, Bilişim Bilim Dalı. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, 2016.
43. Arıcak OT. Siber zorbalık: gençlerimizi bekleyen yeni tehlike. *Kariyer Penceresi Dergisi* 2011, 2(6): 10-2.
44. Willard NE. *Cyberbullying and Cyberthreats: Responding to the Challenge of Online Social Aggression, Threats, and Distress*, U.S.A., Research Press, 2007: 207.
45. Slonje R, Smith PK, Frisen A. The nature of cyberbullying and strategies for prevention. *Comphumbeh* 2013, 29: 26-32.

46. Baker L, Campbell M, Barreto E. (2013). Understanding Technology-Related Violence Against Women: Types of Violence and Women's Experiences . Learning Network Brief (6). London, Ontario: Learning Network, Centre for Research and Education on Violence Against Women and Children. www.vawlearningnetwork.ca Son Erişim Tarihi 22 Ekim 2022.
47. IGF. Internet Governance Forum-Best Practice Forum on Online Abuse and Gender-Based Violence Against Women. İntgovforum, 2015 4 Eylül 2015. <http://www.intgovforum.org/cms/documents/best-practice-forums/623-bpf-online-abuse-and-gbv-against-women/file> Son Erişim Tarihi 06 Temmuz 2022.
48. EIGE. Cyber Violence Against Women and Girls, 2017 <https://eige.europa.eu/publications/cyber-violence-against-women-and-girls> Son Erişim Tarihi 06 Temmuz 2022.
49. Southworth C, Finn J, Dawson S, Fraser C, Tucker S. Intimate partner violence, technology, and stalking. *VAW* 2007, 13(8): 842-56.
50. Öztürk HK. Persistent following as a form of social abuse-stalking-an evaluation based on motion pictures. *RESSJOURNAL* 2016, 3(5): 117-32.
51. Doğan R. Kadına yönelik şiddetin bir türü olarak, ısrarlı takip (stalking) kavramı ve suçu. *ABD* 2014, 2: 135-54.
52. Council of Europe France. Mapping study on cyberviolence, 2018 9 July 2018 Strasbourg France. <https://rm.coe.int/t-cy-2017-10-cbg-study-provisional/16808c4914>. Son Erişim Tarihi 7 Haziran 2022.
53. Yıldız F. Özarslan Z. Kadınların deneyimlerinden dijital flört şiddetine bakmak, *Etkileşim* 2022, 9: 72-101.
54. Duggan M. Online Harassment Pew Araştırma Merkezi. <https://www.pewresearch.org/internet/2014/10/22/online-harassment/> Son Erişim Tarihi 10 Temmuz 2022.
55. Gürhan N, Erdoğan G, Seyran F. Cinsel şiddet. *MEYAD Akademi* 2020, 1(1): 59-65.
56. Cripps J, Stermac L. Cyber-Sexual violence and negative emotional states among women in a canadian university. *IJCC* 2018, 12(1): 171-86.

57. Kimberly JM, David F, Janis W. Youth internet users at risk for the most serious online sexual solicitations, *Am J Prev Med* 2007, 32(6): 532-7.
58. Kimberly JM, David F, Janis W. Online requests for sexual pictures from youth: risk factors and incident characteristics, *Adolesc Health* 2007, 41(2): 196-203.
59. Henry N, Powell A. Embodied harms: gender, shame, and technologyfacilitated sexual violence. *VAW* 2015, 21(6): 758–79.
60. Henry N, Powell A. The dark side of the virtual world: towards a digital sexual ethics. In: Henry N, Powell A. (eds). *Preventing sexual violence: Interdisciplinary approaches to overcoming a rape culture*. Basingstoke, UK Palgrave Macmillan 2014: 84.
61. Henry N, Powell A. Technology-facilitated sexual violence: A literatüre review of empirical research. *Trauma Violence & Abuse* 2016, 17: 1–14.
62. Reyns BW, Henson B, Fisher BS. Stalking in the twilight zone: extent of cyberstalking victimization and offending among college students. *Deviant Behavior* 2012, 33: 1–25.
63. Boyd C, Virtual V. Australian institute of family studies 2009, 21: 5–8. <http://www.aifs.gov.au/acssa/pubs/newsletter/n21pdf/n21c.pdf>. Son Erişim Tarihi 23 Ağustos 2022.
64. Dibbell J. A Rape in Cyberspace. 1998, <http://www.juliandibbell.com/texts/bungle.html> Son Erişim Tarihi 29 Ağustos 2022.
65. Barak A. Sexual harassment on the Internet. *SSCR* 2005, 23: 77–92.
66. DreBing H, Bailer J, Anders A, Wagner H, Gallas C. Cyberstalking in a large sample of social network users: prevalence, characteristics, and impact upon victims. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking* 2014, 17: 61–7.
67. Hazelwood SD, Koon-Magnin S. Cyber stalking and cyber harassment legislation in the united states: a qualitative analysis. *IJCC* 2013, 7(2): 155–68.
68. Yenilmez Y, Seferoğlu SS. Sanal zorbalık ve öğretmenlerin farkındalık durumlarına bir bakış. *Eğitim ve Bilim* 2013, 38(168): 420-32.

69. Horzum MB, Ayas T. Rehber öğretmenlerin sanal zorbalık farkındalık düzeyinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2013, 28(3): 195-205.
70. Varjas K, Talley J, Meyers J, Parris L, Cutts H. High school students' perceptions of motivations for cyberbullying: an exploratory study. *WESTJEM* 2010, 11(3): 269-73.
71. Asıcı E. Siber Zorbalık ve Kişilik Özellikleri. İçinde: Tanrikulu İ. (editör). *Siber Zorbalık*, 2. Baskı. Ankara, Anı Yayıncılık, 2020: 52-93.
72. Özmen ŞY. Dijital Şiddet, Siber zorbalık ve yeni medya okuryazarlığı üzerine bir değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 2018, 11(61): 958-66.
73. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (1982, 18 Ekim). Resmi Gazete (Sayı: 17863). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf> Son Erişim Tarihi 18 Eylül 2022.
74. Türk Ceza Kanunu. (2004, 26 Eylül). Resmi Gazete (Sayı: 25611). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf> Son Erişim Tarihi 12 Haziran 2022.
75. Türk Ceza Kanunu. (2022, 27 Mayıs). Resmi Gazete (Sayı: 31848). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/05/20220527-7.htm> Son Erişim Tarihi 13 Haziran 2022.
76. Arık E. *Dijital Mahremiyet: Yeni Medya ve Gözetim Toplumu*, Konya, Literatürk Academia Yayınları, 2018: 125-45.
77. Karcı HD. Dijital Şiddet Namı Diğer Siber Zorbalık. İçinde: B. Urhan, A. Güdekli (editörler). *Şiddet*, Ankara, Gazi Kitabevi, 2020: 215-33.
78. Fascendini F, Fialová K. Voices from digital spaces: Technology related violence against women. Association for Progressive Communications (APC) 2011. https://www.apc.org/sites/default/files/APCWNSP_MDG3advocacypaper_full_2011_EN_0.pdf Son Erişim Tarihi 13 Haziran 2022.
79. Aziz A. *İletişime Giriş*, İstanbul, Aksu Kitapevi, 2008: 1-71.

80. Vural ZBA, Bat M. Yeni bir iletişim ortamı olarak sosyal medya: ege üniversitesi iletişim fakültesine yönelik bir araştırma. *Journal of Yasar University* 2010, 20(5): 3348-82.
81. Vural Z. *Bilgi İletişim Teknolojileri ve Yansımaları*, 1. Baskı. Ankara, Nobel Yayınları, 2006: 152-60.
82. Sayımer İ. *Sanal Ortamda Halkla İlişkiler*, 1. Baskı. İstanbul, Beta Yayınları, 2008: 72.
83. Çetinkaya Yıldız E, Derin S. Siber Zorbalık Kuramları. İçinde: İ. Tanrıkulu (editör). *Siber Zorbalık*, 2. Baskı. Ankara, Anı Yayıncılık, 2020: 251-75.
84. Noll JG, Shenk CE, Barnes JE, Haralson KJ. Association of maltreatment with high-risk internet behaviors and offline encounters. *Pediatrics* 2013, 131: 510-7.
85. Hornor G. Online sexual solicitation of children and adolescents. *J Pediatr Health Care* 2020, 34(6): 610-8.
86. Erdur Baker Ö, Kavşut F. Akran zorbalığının yeni yüzü: siber zorbalık. *Eğitim Araştırmaları* 2007, 27: 31-42.
87. Flaspohler PD, Elfstrom JL, Vanderzee KL, Sink HE, Birchmeier Z. Stand by me: the effects of peer and teacher support in mitigating the impact of bullying on quality of life. *Psychology in the Schools* 2009, 46(7): 636-49.
88. Lazarus RS, Folkman S. *Stress, Appraisal And Coping*. New York, Springer-Verlag 1984: 37.
89. Roth S, Cohen LJ. Approach, avoidance, and coping with stress. *American Psychologist* 1986, 41: 813-9.
90. Kochenderfer Ladd B, Skinner K. Children's coping strategies: moderators of the effects of peer victimization? *Developmental Psychology* 2002, 38(2): 267-78.
91. Causey DL, Dubow EF. Development of a selfreport coping measure for elementary school children. *Journal of Clinical Child Psychology* 1992, 21(1): 47-59.
92. Kristensen SM, Smith PK. The use of coping strategies by danish children classed as bullies, victims, bully/victims, and not involved, in response to different (hypothetical) types of bullying. *SJoP* 2003, 44: 479-88.

93. Hunter SC, Boyle JME, Warden D. Help seeking amongst child and adolescent victims of peer-aggression and bullying: the influence of school-stage, gender, victimisation, appraisal, and emotion. *Br J Educ Psychol* 2004, 74: 375-90.
94. Türkileri İnselsöz N, Uçanok Z. Ergenlerde sanal zorbalık: nedenler, duygular ve baş etme yollarının niteliksel analizi. *Türk Psikoloji Yazıları* 2013, 16(32): 20-44.
95. Mora Merchan JA. Coping strategies: mediators of long-term effects in victims of bullying? *Annuary of Clinical and Health Psychology* 2006, 2: 15-25.
96. Juvonen J, Gross EF. Extending the school grounds? bullying experiences in cyberspace. *Journal of School Health* 2008, 78(9): 496-505.
97. Edwards L, Kontostathis AE, Fisher C. Cyberbullying, race/ethnicity and mental health outcomes: a review of the literature. *Media Commun* 2016, 4: 71-8.
98. Reed LA, Tolman RM, Ward LM. Snooping and sexting: digital media as a context for dating aggression and abuse among college students. *VAW* 2016, 22(13): 1556-76.
99. Lenhart A, Ybarra M, Zickuhr K, Price Feeney M. (2016). Online harassment, digital abuse, and cyberstalking in america. http://datasociety.net/pubs/oh/Online_Harassment_2016.pdf Son Erişim tarihi 18 Mayıs 2022.
100. Gül PS. Hemşirelik Öğrencilerinde Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Deneyimlerinin Yalnızlık ve Aleksitimi İle İlişkisinin İncelenmesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, 2021.
101. Beran T, Li Q. Cyber-harassment: a study of a new method for an old behavior. *JEER* 2005, 32: 265–77.
102. Burgess Proctor A, Hinduja S, Patchin JW. Cyberbullying research summary: victimization of adolescent girls. *Cyberbullying Research Center* 2009: 1-3.
103. UN Women. Toplumsal Cinsiyete Dayalı Siber Şiddet Rehberi 2020, <https://atesbocekleri.info/kilavuz.pdf> Son Erişim Tarihi 21 Eylül 2022.
104. West J. Cyber-Violence against women. battered women's support services. <http://www.bwss.org/wp->

- content/uploads/2014/05/CyberVAWReportJessicaWest.pdf, Son Erişim Tarihi 20 Eylöl 2022.
105. Harris BA. Technology and violence against women. In: Walklate S, Fıtz Gibbon K, Maher J, Mcculloch J (eds). *The Emerald Handbook of Feminism, Criminology and Social Change*, Bingley, Emerald Publishing, 2020: 317-36.
106. Agustina JR, Gómez Durán EL. Sexting: research criteria of a globalized social phenomenon. *Arch. Sex. Behav* 2012, 41(6): 1325-8.
107. Kestel M, Akbıyık C. Siber zorbalığın öğrencilerin akademik, sosyal ve duygusal durumları üzerindeki etkisinin incelenmesi. *MEÜ Eğitim Faköltesi Dergisi* 2016, 12: 844-59.
108. *Cyber Civil Rights Initiative. End Revenge Porn.* <https://www.cybercivilrights.org/wp-content/uploads/2014/12/RPStatistics.pdf> Son Erişim Tarihi 08 Temmuz 2022.
109. Yorulmaz DS, Karadeniz H. Siber şiddetin önlenmesine yönelik tedbirler ve hemşirelerin rolü: geleneksel derleme. *Türkiye Klinikleri J Nurs Sci* 2022, 14(1): 232-8.
110. Arıcak OT, Kınay H, Tanrıkuu T. Siber zorbalık ölçeğinin ilk psikometrik bulguları. *HAYEF* 2012, 17(1): 101-14.
111. Kub J, Feldman M. Bullying prevention: a call for collaborative efforts between school nurses and school psychologists. *Psychology in the Schools* 2015, 52(7): 658-71.
112. *World Health Organization WHO. Global Status Report on Violence Prevention* 2014. <https://www.who.int/publications/i/item/9789241564793> Son Erişim Tarihi 07 Eylöl 2022.
113. Karataş H, Yayan EH. Adölesan Dönemde Zorbalık ve Hemşirelik Yaklaşımı. İçinde: Çelebioğlu A (editor). *Adölesan Sağlığı ve Hemşirelik Yaklaşımları*, 1. Baskı. Ankara, Türkiye Klinikleri, 2019: 63-6.
114. Lantta T, Anttila M, Kontio R, Adams CE, Välimäki M. Violent events, ward climate and ideas for violence prevention among nurses in psychiatric wards: a focus group Study. *Int J Ment Health Syst* 2016, 10: 27.

115. Özbey H, Başdaş Ö. Ergenlerde zorbalık ve hemşirelik yaklaşımı. *ERÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi* 2020, 7: 46-50.
116. Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi. <https://istatistik.yok.gov.tr/> Son Erişim Tarihi 05 Nisan 2022.
117. Kulaksızoğlu A. *Ergenlikte Sosyalleşme ve Ahlak Gelişimi: Ergenlik Psikolojisi*, 16. Baskı. İstanbul, Remzi Kitabevi, 2014: 77.
118. Abınık N. Kadına Yönelik Siber Şiddet ve Psikolojik Sağlık Arasındaki İlişkide Olayın ve Sosyal Medya Kimliğinin Merkeziliğinin Etkisi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı. Psikoloji Programı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 2021.
119. Peker A, Özhan MB, Eroğlu Y. Ergenlere yönelik siber zorbalıkla başa çıkma ölçeği'nin geliştirilmesi. *International JHS* 2015, 12(1): 569-81.
120. Tabachnick BG, Fidell LS. *Using Multivariate Statistics*. 6th ed. Boston, MA: Pearson, 2013: 68.
121. Cebecioğlu G, Altıparmak İB. Dijital şiddet: sosyal paylaşım ağları üzerine bir araştırma. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Dergisi* 2017, 7(2): 423-31.
122. Bilgiç HG, Duman D, Seferoğlu SS. Dijital yerlilerin özellikleri ve Çevrim İçi ortamların tasarlanmasındaki etkileri. *Akademik Bilişim. XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri* 2 - 4 Şubat 2011, s:1-7, Malatya: İnönü Üniversitesi.
123. Demir Y, Kumcağız H. Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* 2019, 9(52): 23-42.
124. Elciyar K, Küçük M. Sosyal ağ kullanımı: sosyal kazanımlar, kendini gerçekleştirme ve aidiyet. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi* 2020, 33: 198-210.
125. Avcı K. Üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanım alışkanlıklarının sosyal ilişkilerine etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 2016, 9(46): 641-55.
126. Kircaburun K, Alhabash S, Tosuntaş ŞB, Griffiths MD. Uses and gratifications of problematic social media use among university students: a simultaneous examination of the big five of personality traits, social media platforms, and social media use motives. *Int J Ment Health Addict* 2020, 18(5): 1-23.

127. Çakır H. Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi öğrencilerinin sosyal medya kullanım alışkanlıkları. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi* 2018, 7(3): 539-63.
128. Göncü S. Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı çerçevesinde y kuşağının whatsapp kullanımını üzerine bir inceleme. *TRT akademi* 2018, 3(6): 590-612.
129. Demircan Ü, Işık M, Gürhan N. Üniversite öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı ve siber zorbalık arasındaki ilişki. *GÜSBD* 2022, 11(2): 596 – 609.
130. Melander LA. College students' perceptions of intimate partner cyber harassment. *Cyberpsychol Behav Soc Netw* 2010, 13(3): 263-8.
131. Patchin JW, Hinduja S. Bullies move beyond the schoolyard. a preliminary look at cyberbullying. *Youth Violence Juv Justice* 2006, 4: 148-69.
132. Beech AR, Elliott IA, Birgden A, Findlater D. The internet and child sexual grooming: a criminological review. *AVB* 2008, 13: 216-28.
133. Craven S, Brown S, Gilchrist E. Sexual grooming of children: review of literature and theoretical considerations. *J Sex Aggress* 2006, 12: 287–99.
134. Köse S, Özdilek R, Doğan P, Göktaş S. Üniversite öğrencilerinin sanal zorba/sanal kurban olma durumları üzerine bir araştırma. *İstanbul Journal Of Social Sciences* 2018, 20: 54-70.
135. Woodlock D. The abuse of technology in domestic violence and stalking. *VAW* 2017, 23(5): 584-602.
136. *Kadın Dayanışma Vakfı*. Kadına Yönelik Şiddet Kitapçığı, Ankara: Ezgi Ofset ve Matbaacılık, 2017: 87.
137. Marganski A, Melander L. Intimate partner violence victimization in the cyber and real world: examining the extent of cyber aggression experiences and its association with in-person dating violence. *JIV* 2018, 33(7): 1071-95.
138. Gökdemir O, Aktürk AO. Examination of adolescents' coping ways with cyberbullying. *EPESS* 2016, 4: 582-9.
139. Akeren İ. Lise öğrencilerinde siber zorbalıkla başa çıkmanın yordayıcısı olarak iyimserlik-kötümserlik. *EJE* 2021, 5(1): 87-104.

140. Baltacı HŞ, İşleyen F, Özdemir S. Eğitim fakültesi öğrencilerinin romantik ilişki durumları ve sosyal ağ kullanımlarına göre etkileşim kaygısı ve sosyal destek algılarının incelenmesi. *MEÜ Eğitim Fakültesi Dergisi* 2012, 8(2): 25-36.
141. Taştekin Ouyaba A, İnfal Kesim S. Üniversite öğrencilerinin siber zorbalık konusunda bakış açılarını etkileyen faktörler. *J Higher Edu Sci* 2021, 11(2): 257-64.



EKLER

EK-1. ÖZGEÇMİŞ



EK-2. KATILIMCI TANITIM FORMU

Üniversiteli Kız Öğrencilerin Çevrim İçi Cinsel Şiddet Deneyimleri ve Baş Etme Yöntemlerinin Belirlenmesi

Değerli üniversite öğrencileri; bu araştırma ön lisans ve lisans düzeyinde öğrenim gören kız öğrencilere yöneliktir. Anket, sizinle ilgili bazı gündelik bilgilerden, çevrim içi ortamlarda cinsel şiddet mağduriyetleriniz ve baş etme yöntemlerinizle ilgili sorulardan oluşmaktadır. Tahmini cevaplama süresi yaklaşık 5-10 dakikadır. Ankette kimlik bilgileriniz istenmeyecek olup sorulara verdiğiniz yanıtlar bilimsel yayın haline getirilmek üzere değerlendirilecektir. Bilgileriniz bireysel olarak üçüncü şahıslarla asla paylaşılmayacaktır. Ankete yönelik sorularınızı belirtilen mail adresine iletebilirsiniz. Değerli vaktinizi ayırdığınız için teşekkür ederiz. Özen KAN ŞIKOĞLU (Ozenkan@firat.edu.tr)

*Gerekli

Bu araştırmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum, istediğim zaman katılımı sonlandırabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel çalışmada kullanılmasına, *

- ☐ İzin veriyorum
- ☐ İzin vermiyorum

1. Yaşınız:

2. Hangi üniversitede okuyorsunuz?.....

3. Okuduğunuz Fakülte/Yüksekokul hangisidir?

- ☐ Diş Hekimliği Fakültesi
- ☐ Eğitim Fakültesi
- ☐ Fen Fakültesi
- ☐ İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi
- ☐ İktisadi ve İdari Bilimleri Fakültesi
- ☐ İlahiyat Fakültesi
- ☐ Mimarlık Fakültesi
- ☐ Mühendislik Fakültesi
- ☐ Sağlık Bilimleri Fakültesi
- ☐ Su Ürünleri Fakültesi
- ☐ Spor Bilimleri Fakültesi
- ☐ Teknoloji Fakültesi
- ☐ Teknik Eğitim Fakültesi
- ☐ Tıp Fakültesi
- ☐ Veteriner Fakültesi
- ☐ Yabancı Diller Yüksekokulu
- ☐ Devlet Konservatuvarı
- ☐ Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu
- ☐ Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu
- ☐ Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu

○ Diğer (Lütfen verilen boşluğa yazınız)

4. Halen devam etmekte olduğunuz sınıf hangisidir?

Hazırlık () 1() 2() 3() 4() 5() 6 ()

5. İnterneti günde kaç saat kullanıyorsunuz?

- 1saatten az
- 1-2saat
- 3-4 saat
- 5-6 saat
- 7-8 saat
- 8 saatten fazla

6. Üye Olduğunuz Sosyal Ağlar nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Sosyal ağ kullanmıyorum
- Messenger (MSN)
- Facebook (META)
- Twitter
- Instagram
- WhatsApp
- Youtube
- TikTok
- Pinterest
- Telegram
- Swarm
- Skype
- Snapchat
- LinkedIn
- Diğer (Lütfen verilen boşluğa yazınız)

7. Sosyal ağları daha çok hangi amaçla kullanıyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- İletişim kurma/ Sosyal ilişkileri sürdürme
- Araştırma/ eğitim
- İçerik, video, fotoğraf vs. paylaşma
- Oyun oynama
- Zaman geçirme
- Film izleme/Müzik dinleme
- Alışveriş yapma

8. İnternet kullanırken kendinizi güvende hissediyor musunuz?

- Evet
- Hayır

9. Çevrim içi ortamlarda, cep telefonu veya internet yoluyla kişi/kişilerin cinsel içerikli görüntülerine, mesajlarına, konuşmalarına, takibine, şantajına veya tacizine maruz kaldınız mı?

- Maruz kaldım
- Maruz kalmadım

Aşağıda kadınların hayatlarının herhangi bir döneminde deneyimledikleri bazı çevrim içi cinsel şiddet örneklerine yer verilmiştir. İnternet ve cep telefonu kullanımınızda maruz kaldığınız örnekleri işaretleyiniz. (Telefonunuzu lütfen yan tutunuz)

	Evet	Hayır	Evet (1kez)	Evet (2-3 kez)	Evet (4-5 kez)	Evet (6 ya da daha fazla)
10. Sizi rahatsız edecek şekilde cinsel içerikli mesajlar/e-mailler gönderildi mi?						
11. Sizi rahatsız edecek şekilde cinsel içerikli fotoğraflar, videolar gönderildi mi?						
12. Numara gizlenerek aranıp, sizi rahatsız edici müstehcen sesler çıkarıldı mı?						
13. Sizin hakkınızda çevrim içi ortamlarda cinsel içerikli söylenti çıkarılıp yanlış bilgiler yayıldı mı?						
14. Fiziksel özelliklerinizle, cinsel kimliğinizle ya da farklı bir özelliğinizle ilgili size rahatsız edici cinsel içerikli yorumlar yapıldı mı?						
15. Mesaj içeriklerinde ya da sosyal medya paylaşımlarınız altına özel hayatınızla ilgili cinsel içerikli sorular soruldu mu?						
16. Yaptığınız yer paylaşımlarından nerede olduğunuz tespit edilerek rızanız dışında izlendiniz mi, izlendiğinizi düşündünüz mü?						
17. Size ait izinsiz cinsel içerikli görüntü çekildi mi?						
18. İzinsiz çekilen cinsel içerikli fotoğraf veya videolarınız mesajla, e-maile başkalarına yollanıp internette yayıldı mı?						
19. İzinsiz çekilen cinsel içerikli görüntüleriniz						

aracılığıyla şantaj maruz kaldınız mı?						
20. Çevrim içi cinsel şiddet tehditleri (cinsel görüntü kaydını paylaşım vb.) aldınız mı?						
21. Çevrim içi ortamlarda sizden sekse ilişkin davranışlar sergilemeniz istendi mi?						
22. Müstehcen içerikli görüntü veya film izlemeye zorlandınız mı?						
23. İnternette tanıştığınız biriyle zorla (tehdit, şantaj vb.) çevrim dışı cinsel ilişki yaşadınız mı?						

24. En çok hangi platformlar üzerinden cinsel şiddete maruz kaldınız? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- ☐ Instagram
- ☐ Facebook
- ☐ WhatsApp
- ☐ Twitter
- ☐ Telefonla aranarak
- ☐ Sms ile
- ☐ Online oyunlar
- ☐ Youtube
- ☐ Flört, arkadaş edinme uygulamaları
- ☐ TikTok
- ☐ Diğer (Lütfen verilen boşluğa yazınız).....

25. Çevrim içi cinsel şiddete kim veya kimler tarafından maruz bırakıldınız?

- ☐ Tanıdık biri
- ☐ Yabancı biri
- ☐ Hem tanıdık hem yabancı biri

26. Tanıdık biri tarafından maruz bırakıldıysanız, ilişkinizi tanımlayabilir misiniz?

- ☐ Tanıdık biri değil
- ☐ Eş/partner
- ☐ Arkadaş
- ☐ Akraba
- ☐ Komşu
- ☐ Diğer (Lütfen verilen boşluğa yazınız)

27. Çevrim içi şiddeti uygulayan kişinin yaşını biliyor musunuz?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

28. Çevrim içi şiddeti uygulayan kişi kaç yaşında ? (Emin değilseniz tahmini yaşını yazabilirsiniz).....

29. Yaşadığınız çevrim içi cinsel şiddet örneğini düşündüğünüzde neler hissettiniz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- ☐ Kendimi ciddi bir şey olmadığına inandırdım.
- ☐ İntikam almak istedim.
- ☐ Olayı görmezden geldim.
- ☐ Kendimi suçladım.
- ☐ Kendime olan güvenimi kaybettim.
- ☐ Kendi güvenliğim konusunda kaygılandım/ Endişe ettim.
- ☐ Ailem / Arkadaşlarımın duymasından korktum.
- ☐ Şaşkın/ Çaresiz/ Güçsüz hissettim.
- ☐ Utanç duydum.
- ☐ Panikledim/Korktum.
- ☐ Sinirlendim/ Öfke duydum.
- ☐ Üzüntü duydum/ Ağladım.
- ☐ İnsanlarla görüşmeyi kestim.
- ☐ İntihar etmeyi düşündüm.
- ☐ Diğer (Lütfen verilen boşluğa yazınız)

EK-3. ERGENLERE YÖNELİK SİBER ZORBALIKLA BAŞA ÇIKMA ÖLÇEĞİ

Değerli öğrenciler bilişim ve iletişim teknolojilerini kullanırken tehdit içerikli, utandırıcı ve kırıcı mesajlar alma, paylaştığımız bilgilerle alay edilmesi, rahatsız edici lakapların takılması. Facebook, Twitter ve MSN gibi şifrelerinizin ele geçirilmesi, hoş olmayan sözlerle maruz kalmak, sosyal paylaşım sayfanıza izinsiz girilmesi gibi durumlarla zaman zaman karşılaşabiliyorsunuz. Bu ölçek bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanırken yukarıda belirtilen olumsuz durumlarla başa çıkmak için neler yaptığınızı belirlemeyi amaçlamaktadır. Lütfen aşağıdaki ifadeleri size uygunluk derecesine göre işaretleyiniz.	<u>HIÇBİR ZAMAN</u>	<u>BAZEN</u>	<u>GENELLİKLE</u>	<u>HER ZAMAN</u>
1. Olup bitenler hakkında güvendiğim biriyle konuşurum.	1	2	3	4
2. Bu davranış karşısında bana destek olabilecek birilerini ararım.	1	2	3	4
3. Arkadaşımdan yardım isterim.	1	2	3	4
4. Yetişkin birinden yardım isterim.	1	2	3	4
5. Öğretmenime ne yapabileceğim konusunda danışırım.	1	2	3	4
6. Aileme durumu söylerim ve onlardan yardım isterim.	1	2	3	4
7. Aileme ne yapabileceğimi sorarım.	1	2	3	4
8. Yakın bir büyüğümden destek isterim.	1	2	3	4
9. Bu kişileri arkadaş listemden çıkarırım.	1	2	3	4
10. Böyle davranan kişileri davranışının yanlış olduğu konusunda uyarırım.	1	2	3	4
11. Neden böyle davrandığı hakkında konuşurum.	1	2	3	4
12. Böyle davranan kişilerin bu davranışını durdurmasını isterim.	1	2	3	4
13. Tanımadığım kişilerden gelen mesaj, dosya ve linkleri açmam.	1	2	3	4
14. Kişisel hesaplarımın şifrelerini başkalarınca tahmin edilmesi zor şekilde belirlerim.	1	2	3	4
15. Kişisel hesaplarımın şifrelerini başkaları ile paylaşmam.	1	2	3	4
16. Güvenli olan siteleri kullanırım.	1	2	3	4
17. Tanımadığım sitelerden uzak durmaya çalışırım.	1	2	3	4

Maddeler	Alt Boyutlar
1-3	Sosyal Destek Arama
4-8	Yardım Arama
9-12	Mücadele Etme
13-17	Çevrim İçi Güvenlik

EK-4. ETİK KURUL ONAY FORMU

